МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет Лрадувi 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Iалгiай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 108 (2837). ШИНАРДИ, 19 ноябрь, 1963 шу. Мах 2 кеп.

ТОЛАМЦА ЧАКХДАККХА ЮРТБОАХАМА ШУ

Крекинг-завода коллективо дIалоладаь гIулахь промышленни предприятей болхлоша хьаллацца па Iеш республика юрта боахама болхлоша а хьаллацца. Коммунистически парте Центральни Комитета Пленума кердача толамашца наха бахара шерра социалистически яхь яьржак ахархошта, хьайбаш леладеларшта юкъе. Махулда духхарIа ялат, духх, шура, кхыйола юртбоахама продукци якхкаро оарцагIбаьнна уж.

Семилетка пхелагIча шера къаьстта дика толамаш дахьа республика ахархоша. Дахьенамбарашка чуте ала хIаннезапда цIакхха а па даннача тайпара духа а IаI — 11,7 миллион пунт. Хьинарс а кхетамца болх вIашIтехьбаьккха а къахьийгад духхъача бригадина, боьхамаша, механизатораша.

Цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа де дезаш а IалаьмIте духха балхаш да. Массанахьа а чуийца яьнна хьажкIаш, хьаякхкхана духхъа я шекара свекла, коартол, ахьа яьнна эабь, дIадийна дагьнийлан гурахьа дув ялаташ, лертгIа леладаш кхаппка хий деххилга.

ХIанз IалаьмIте лоархIаме да вIалда ца йоаеш еррига шекара свекла хьаякхкхар а нI мамогта сихагIа шекар доакхкача заводашка дIаяхийгар а. Из дика кхета а деш духхъача звеноша, отделенешка лертгIа вIашIтехьбаьккхад шекара свекла чуэцIлга. Масала, иIе бIаь гектара тIара свекла цIенъяь чуийца яьнай Урус-Мартана производственни управленне «Красноармейский» совхоза коллектив. Ты дахье чIоагIа кхаьхийгад гIорвяьнна механизатор Кагерманов Ознхазар керте латтача бригада. Совхозо дIаенача еррига свеклах 40 процент цуа бригада еннай. Иштта хьинаре кхъаьгаш духхъа а бригада, звенош я республике.

Бакъда, массанахьа а лертгIа пайла эпан хоза' латтача ханах, сиха лелалаш свекла чуэцIлга. Из болх — кхъаьстта во лелабу эггара духхарIа свекла дIаоьвча Шаьла производственни управленне боахамаша. 15-та ноябре кхачкаш чуийца яьнначул — 73 процент мара яц. Хьинзчу тIехьагIа чуэца еза 1600 гектар свекла. Хьаякхха езача свеклах 40 процент мара хьаякхкаш Суженски производственни управленне боахамаш. Свекла чуэцIлга лелдара деладу Нысарени Грозненски производственни управленешка а.

Производственни управленей кулгалхой, парткомий, деррига боахамий кулгалхой, специалистий керттера декхар да ца йойташ свекла чуэцIлга. ХIанз къаьстта терко е еза кхашка балха боахкача наьха кхъаьгаш дикагIа пайда дурриболча тайпара вIашIтехьбаьккхара, хьаякхкха свекла заводе дIа да ца хьош латтаргIоцаш вIашIтехьбаьккха беза транспорта болх а. Цхьаькка дича ла мегаргдолаш хIема дац шекара свекла хьайбашта юьлелга.

ХIанз чуэцанза бIаьш гектараш хьакхIаш я Нысарени кIахозно-совхозни производственни управленне «Назрановский», «Октября 40 шу» «Ингушский» яхача, совхозашка.

Цо къаьгга хьахьокх гуйра чуерзаяь яьнна хьона совхозийн совхозийн кулгалхой, специалистий, механизаторий сатийна Iе йиш йоьшлга. Еррига торонаш оарцагIьхьа ухх гарггарча деношка еррига свекла, хьажкIаш, коартолаш, бIаьца дазраш чуийца, дахарца. Цудухьа цIакхха а цIакхха а хьажа деза мидта пайда эп техниках, транспортах, мишта вIашIтехьбаьккхаб наьха къаьхьегам.

«Зябь — хьукъкъама лардъ» — оал. Из дика кхетаду массане а. Хьаьта а деррига боахамашка боагIаш бола лоархIаме бац цу деша. Ялаташ чуийца дахьа духхъа ха йолларе а аха мегаргдола лаьтташ шорта долларе а зябь оазилга Iалламате во леладу Ныьсрени, Урус-Мартана, Шелковски управленей колхозашка совхозашкеи. Кхоачамхиллад техника яц-тей? Из ишта дан! Шорта я техника. Говза механизаторашца. Деррига юкъаттагар, болх вIашIтехь ца баьхкар да. Бизза пайда эпаш техниках. Масала, садовшше а болх баь йоал «Назрановский» совхоза ТХьилекъонгIий-Юртарча отделене трактораш.

Семилетка яхлагIча шера дакъа хьукъкъам хьаякхкхоза диназа дардгдолаш цхьа хIама да — ха дIа а ца йохийташ гурахьа дув ялаташ дIадувлга. Цхьабакъда, Ножай-Юртен Нысареви производственни управленей колхозашеи совхозашеи дIаде деззачох пхелагIа дола дакъа мара ялат дIадийнадац. Ерригача управленешка вIашIтIехьа я гурахьа дIадийнача ялатата хьожаш йола комиссеш, бакъда, цар деш хайра новкъосташ дац. Дуккхача моттигашка вIалла болх а бац цар.

Тахан вайна хьалхашка латтача декхараша дIадех хиш декхача лаьттаех къаьстта дуагIа пайда эпар. Йохка, ганз я хиш декха лаьтташ! Моллагlа ха латтар аьнна тешшаме дика ялаташ хьукъкъаде йиш я лаьтта хий декхара хIинзе а лертгIа терко йой. Из болх республика боахамашка дика дахьу ала йиш йолаш бац, хIинна аьлча 7500 гектара тIа мара хий диллаш вайцига. Лаьтта тIунал сошара къаьстта терко е еза, цу дахьке йоккхий торонаш болчу. Шелковски, Наурски, Наьсарен, Грозненски кхыча а управленей колхозашеи совхозашеи.

Боахамий кулгалхоша шоашта тIалатта бехкотхам бо къонша боьзап деладе. Дикахкхка минерални моттигеран удобренеш товсилга. Ужс шера миссел духхъа минеральни удобренеш хинназ пай республике. Цудухьа звеньеводаш, бригадираш, механизатораш царца болх бе IомаIбелга, царна химически кхетамаш далар — къаьстта лоархIаме да. Ишмо яххача тайпара товса еза кхашка удобренеш.

Сийлахьа декхараш да вай хьайбаш леладеларшта хьалхашка латтарашеи. Цар доош денназ паччахьлакхенга 70 зазо тонн шура йоьхка. Из дош дIа ца хьоачашце вIашIтехьларш дашорта доакъаьрш вIайка пометенешеи па хуле. Цудухьа ерригача торонех пайда эпа беза духхарIа доакъар IалаIдара. Чам болаш доакъар да зазо шекара свеклайн коартолийн лордаш, вIалла а довде йиш яц хьажкIий гIад. Бокъонца учет а яь кхом а беш деладе деза дерриге доакъар.

Республикэ юрта боахама болхлой сийлахь декхар да ши боахама шу толамца хьаякхкхар а хьатIадоагIача шера дика ялаташ хьалхкедара хIанзде лард йоллар а.

ТХОАЙ ДЕША ДАЬЙ ХУРГДА ТХО

ГРОЗНЕНСКИ ХИМИЧЕСКИ ЗАВОДА БОЛХЛОЙ, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ, ГIУЛАКХЕРЧА НАЬХА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXII съезда решенеш кхоачаш а еш, арахецаш йола химически продукци алсамъяккхара дакъе дикка толамаш дахьад Грозненски химически завода коллективо. 1962-ча шера цу юкъагIа хийцачул 16,6 процент духхарIа я арахийца валови продукци, фенол — 8,9 процент, ацетон —9 процент, этилови спирт — 4,1 процент, полиэтилен — 42,7 процент. Тоаденнад технико-экономически кхыдола хьокхаш а.

Химически промышленность дIахо дегIайоалларе дешаш дувцаргдолаш йола КПСС ЦК Пленум хьаеллача денна сийленца накъа дахара кийч а луш. Крекингисташа дIадолладаь гIулакх хьал а лоацаш, шоашта лаккхара социалистически декхараш тIаэш химикаша:

болх беш йолча мощностий ноябрера план 102 проценти декабрьски задани 108 проценти кхоачашъе;

къаьхьегама овсарле планах лаьрхIачул лаккхе: ноябрь бетта — 2,5 процент, декабрь бетта — 3 процент;

заданел совнагIа хьае: фенол — ноябре 3 процент, декабре — 3,1 процент, ацетон — ноябре а декабре а 3 процент;

спирт алсамдаккхара, йоаеш йола бедал а энерги а чухнахьа якхкхара дакъе ноябре — декабре балхаш де:

спирт деш йола шоллагIча очередера керда объекташ сихагIа болх бе йолаялитаран уж карарезаяра гIишлойминтажний балхаш чакхдаларца цхьана уж йолаялийтара балхаш а дIадоладе, уж балхаш лоацаша хана чакхдаха;

хьаеш йола полиэтилен, кхы дIахо а дикагIа хилийтара тIагIерга кхъосам лоаттабе, цу гIулакха дуккхъа а организационно-технически балхаш чакхдаха;

КПСС ЦК Пленум хьаеллача денна кердача къаьхьама толамашца накъа гIоргда дай, воашкара доагIаш дола даккъа лоацарга дай коммунизм хьалъяра!

Грозненски химически завода профсоюзни конференце дийца а дийца тIаийнад декхараш.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Керда продукци — бос бола алюстина арахецаш йолаенна искусственни синтетически хьоасий деш йола Энгельсски завод. Тайп-тайпара басар дешь болча капронован хьоасах хьалъ тайп-тайпара пазата барзкъаш.

ХIара денна бIаьш килограмм-маш бос бола эластика арахецаш я комбината опытни цех.

Сурта тIа: болхлочунгара В. Панкратовайгара кийча продукци хьалъаш йоазл контролер-весовщик М. Плотникова.

Е. Соколова сурт. ТАСС фотохроника.

ГЕКТАРА ТIАРА— 300 ЦЕНТНЕР

Ухх шера хIара гектара тIара 250 центнер шекара свекла яккха яьнна доош деннадар «Ленинан» совхозан цхьоалагIе отделенерча Просеяная Мариэс кулгалдена свекловодний звенос. КIезнера кхъаьганазар звеной коллективо шоай декхар кхоачашде гIерташ.

Свекла лелеераша хьайга къа доакъар. ДIайийнача 84 гектара тIа IалаIмате дика хьайбаш да кара свекла. Свекла хьогге а чуийца бабиначу уж. ХIара гектара тIара 300 центнер. свекла а яькха, сийленца кхоачашдаь дар шоай дош.

Планах боагIа мах 87 кепиг болча, свекла цхьан центнерга дIабака мах 46 кепиг мара бан.

Коллектива звенос планал совгIа бакъкхача хьувькъамах 8146 сом ахча йийцаь.

Х. ТАРХАНОВ.

ПЛЕНУМА СИЙНА

ШИ БУТТ ХЬАЛХА

КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленумо ший бола дIаболабу ши къаьхьегама толамашца белгалдакхара къовсам лоаттабеи я республика наькъаш дехкача управленне чуйоагIа № 804 йолча участка коллектив.

Ухх шера план 2 бутт хьалха кхоачаш а яь планал совгIа, Россейски Федерацие 30 миллиард сома фонда 92 эзар сом юкъедиканаь участка коллективо. 10 бетта 5,7 процент дахкъаьлий кхъаьгамах овсарле, 12,4 процент лохбаьб наькъаш дахкарга дIабода мах.

КПСС ЦК Пленума сийна къаьхьегама вахте къаьстта дика болх беш бе мастераша Григорьянцен Мусевеен куллалдена дистанцей болхлой.

Хь. КОРИЕВ.

Тха совгIат

Бетта цхьан станокаца 7 эзар метр бурув тоха дош з денна къаьхьегача мастера Боголдайкий Иван Михайловича кулгалдена коммунистически къаьхьегама цIи лелаеча бригада ух бетта 15-ча денга кхоачаш 6862 метр бурув техад.

Мишта вIашIтехьлоад шун кIаштта дика толамаш дахабьина хьаттача нов. Бородаце дийцар:

— IхIа барт болаш. вIаши ло деш бе тха болхлой. Массане а дика кхетаду шоай гIертаре. Цудухьа кIезнера тха къаьхьегама овсарле лаккхе, котало яккха. ХIанзалца деррига декхараш сийленца кхоачашдеш хьадалхха тхо. ХIанз кхы з айдаьз охха тхоай хьинар, дикагIа вIашIтехьлаьккхад хIара къаьхьегама ди. Шоашкара дика масал гойташ къаьхьег бурув тохаш болча Борин Александра, Баранов Георге, бурувтохархочун гIоина оттаж Сурков Михаила, слесара Гайсанов Дауда, кхыбараш.

Вай Дахьенна дерригача къаьхьегамхоша санна КПСС-а Центральни Комитета Пленуме къаьхьегама кердача совгIаташа накъа баха лаьрхIад бурувтохархой бригадо. Пленум хьаеллача ди хьатIаккхоначаш, шоаш тIаийнача декхарел 100 метр бурув тоха доаккхаш. дIаяхийгар а.

Хь. САЙГИТОВ.

Л. И. БРЕЖНЕВ ИРАНЕ ВАХАР

МОСКВА, 16 ноябрь (ТАСС). Тахан Москвера Тегеране вахан СССР Лаккехьарча Совета Президинума Председатель Л. И. Брежнев. Шахиншаха Мохаммед Реза Пехлеве хьайка а хьайка официальни визитаца Иране вахан из.

ТЕГЕРАН, 16 ноябрь. (ТАСС). Ирана шаха Мохаммед Реза Пехлеве, хьайка а официальни визитаца Тегеране кхьалх ший сесаг а шийнара кхы новкъостий а шийца а болаш СССР Лаккехьарча Совета Президинума Председатель Л. И. Брежнев.

Массен аэропоре сий долча советски хьвашца накъа бахабар шах Мохаммед Реза Пехлеви а, Ирана шаха сесаг а, хIаьта Ирана лаккхарча паччахьлакхенга тIаэш IалаIмате а, цу дахьке йоаеш премьер-министр Асадолла Алям. паччахьа новна министр Хосейн Кодс Нахан, кхыча механизаторий гIулакхий министр Аббас Арам, кхыбараш.

СССР Оборона Министра ПРИКАЗ

19 ноябрь 1963 ш. г. Москва.

Новкъостий ракетникаша артиллеристаша, ракетнин артиллерийски промышленносте болхлой!

Новкъостий салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш!

Новкъостий эпсараш, инараллаш, адмираллаш!

Тахан артиллере Ди дезду советски халкъон цук тIемахошен.

Из традицинни цIей ухх шера дезду КПСС ЦК ионнъсчи Пленума решенеша советски халкъа политически а къаьхьегама а хьинар кхы а духхарIа лакхдаьча хьал тIа. Вай сийлахь-йоккхача Дахьен кхъеггамхой хьамсарча Коммунистически партенен цун ленински Центральни Комитетан гонаьха айхха кхота а бенна, КПСС XXII съезден оттаяь коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа тIабийрзза хоачашъеш бе.

Тоам ца хилийтара тIехьа, массане а деррига а гера йолаяккхара тIехьа, машар да бохийтараи тIоагIбараи тIехьа леррагIа а тIагIертта а къовсам лоаттабеи я Коммуинистически партии Советски правительствон. Дунен тIарча дерригача прогрессивни низаша хьалловш из къовсам. Цхьабакъда, вай дидделитрё йиш яц империализма тIом хьаштдоча гIозараш дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбалара дуьхьале еш, хьалхарIа а санна, дунен кордатIом хьозбара плаваш дагакхозбаш хилар.

Коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа машарера кхъеггам лорабеш фелаз йоллаш ха тIа латт СССР Гергаццара Низаш, цIахьа нагахьа санна цо тIом хьоабойи, моллагIа агрессор а воахвеш охатоха массе хана кийча а да уж.

ТIемахошта-ракетчикаштен артиллеристаштен дIакара ешай эггара уэзарагIен низ болашгIен йола техника. Ракетчикийн артиллеристийн патриотически декхар да шоай тIема гоазал, политически кхетам лакхбеш хадданна къаьхьегарга, керда чоахлане раетин техника тIагIертта Iомаелга, фелаз лакха лоаттаелга, массаза а хIа аьннача кийча хулга.

Цхьяна — артиллере Денца дахьала дувц аз шо. ТIема а политически а кийчонна, тIема дисциплина чIоагIъара, соединенешеи доакъошеи тIема гIулакхашта йола кийчо лакха лоаттаяра кхы дIахо а толамаш дахар лов сона ракетни бIуген артиллеренен гIулякх деш болча наха.

Эггара толамагIа йола ракетни артиллерийски техника хьаяра дахьке керда толамаш дахар лов сона ракетни артиллерийски промышленносте деррига боялхлоь.

Артилере Ден цIей белгалдаккхара АЗ ПРИКАЗ ЛУ:

Тахан, 19 ноябре 1963-ча шера, тхьоаза залпах йоккхий топаш а хьовсаш салют лолда вай Дахьен столице — Москве, союзни республикаш столицашка, хIаьта ишттa городашка-турпалашка а.

Дахьала хилда коммунизм хьалъеш доалла сийлахь-докхха советски халкъ!

Дахьала хилда Советски Гергаццара Низаш, цар сий дола ракетни бIуи артиллерини!

Сийлахь хийца советски халкъа дерригача толамашта дегаш урауэтадеш а уж толамаш вIашIтехьдоахаш а йолча хьамсарча Советски Союза Коммунистически партеI

СССР оборона Министр Советски Союза Маршал. Р. МАЛИНОВСКИЙ.

ХИМИ-КХАШКА

Химически индустре денпаата хетаяь КПСС Центральни Комитета Пленум хуггьа, аьнна бабча хозамо къаьхьегама хьинар чIоагIа айдар тха совхозерча къаьхьегамхой. Ухх шера оаха геттара тIара дохха терко еш дош да ма, хIаза аьнча лаьттанцарча балхаште тоадара IалаьмIте доккха мIаш долаш да химинаце дош. Юрта боахамгара хьадоала беркат ацамдаккхара керттерчарех цхьаькъ ба из.

Юрта боахама культураш дIаоьчча лаьттан тIа минеральни органически удобренеш яхкарор дикка алсамдоакхх хIара гектара тIара доала хьувькъамаш. Тхоашта лоаллаха уллаха № 3 йолча сомий бахьа даарий совхозо опытни геттара дика тешадеш хьакхехар тхоги из. Цу боахамерга дIаташ кхедераша шерра-шера минеральни удобренешца тоаду шоай лаьттан. Из бахьан долаш дикагIа хьувькъ ду совхоза культураш. Оаха доаккхаучул 4—5 центнер дуккхагIа кIа доаккхар № 3 долча сомий-бахьа даарий совхозо хIара гектара тIара.

Цудухьа хIанз тхона хьалхашка латта кертера декхар да тхоай кхашка мамогта дуккхагIа удобренеш йоккхига, дIайийна хIамаш тIадоагIача шера дика хьувькъара ларда йоллига. Сахха дIаболабенна из болх лъагI ца балийтара шоай де йиш мед ар деш ба совхоза механизатораш. Кастта хургйолча КПСС ЦК ар-тIанарча Пленума сийленца накъа бахара яьржача социалистически яхьаь а дожкха беркат доаа цу балха. Хьадда декхараш тIа а йи-ца, уж кхоачашдара чIоагIга къаьхьег эвеноша а къаьст-къаьстача механизатораша а.

ХIанзлехьа а 85 тонн совгIа суперфосфат дIабийлай кхашка. ХIара гектара тIа шишша центнер кхоачаргйолаш йохх оаха минеральни удобренеш. Гурахьа кIа дIайийначу 2000 гектара тIа суперфосфат йиллаш совхозе. ХIаьта минеральни удобренеш яхча еза деррига лаьтта 3300 гектар да. Кхашка минеральни удобренеш яхкара гIулакха тха совхозерча яьнна кхедераша доккха беркат доаа цу балха. Хьадда декхараш тIа а йи-ца, уж кхоачашдара чIоагIга къаьхьег эвеноша а къаьст-къаьстача механизатораша а.

Грозненски производственни управлене № 1 йолча шурий совхозе директор,

Химена—шерра никъ!

МЕХКДАЬТТА ГА ЗАТ — ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА

Хьалхъа боахама бокххачу лоарХІаме я попутни газ. Цунах тоъал дукха йоахх углеводородаш — этан, пропан, бутанаш, пентанаш, гексанаш, кхийоъ маьхьера химически бедар.

Спирт, каучук, бензин, пластическа масса, азотни удобренеш — уж я «ЛаьржаЧа дошоца» цхьана йоаккхача газаех яха йиш йола хІаманаш.

Метанах дакхха йиш я искусственни аммиак яккхараи мехкдаьтта продукташ. Аммиакна хІиманаша яргйоаца водород. Метан йоага е йийя хьабоаккх, хьамча хІаманаш, цу дакъе автомобилий шинаш а, хьаарга діабоаш бола гура урх.

Метана разложенн а яь кхы а ацетилен дакхха йиш я, хІаьта яшетилехах химически маьхьана хьаю ІаІабамате дукха тайп-тайпара продукташ — пластмассаш хьаара эшаш дола уксусни кислота, этиленаш, дьакхха этилоон спирт 3-ша даргеІа діяхтех доаккхача этилоон спиртал.

Этиленах доаккх, масала синтетически спирт доаккхаш а растворителий когаметта доаш а дола этилоон спирт.

Белгалдакха мегаргдолаш да. І тоин синтетически каучук яккхара эшаш йола 2,5 тоин спирта мехкдаьттаца йоахача потутни газах йоаккхаш хилар. Цуз соаг1а. этиленах дьакхха этилоон спирт 3-ша даргеІа діяхтех доаккхача этилоон спиртал.

Этиленах доаккх полиэтилен — массе тайпа хІаманаш кийчьара йоаца башха-ана материал: хІаманаш — изоляеш, ййга а чІоаріа а трубопроводаш, йохаи йоаца пхьеГаш. Цунах кхы а якхха йиш я доГа чаьх дола ІІаІаш, ГІормйаш, галантерейни хІаманаш, дукха хІамаш хьяра йоаца полиэтилорвиниа.

Пропиленах йоах-хІамаш цІеньеш йола средстваш. Пропиленах пайда а эшаш. химикаша глицерин доаккх, хьалхаГІа кхачанга йоІаш хиннана дола ІІаІамара дакъастар эш. Пропилен юкъе а йохийташ йоаккх керда материал — шиЙ дикалга диллина полиэтиленал тІех дола полипропилен.

Пропиленаи бензолаи йоаккхаш, бензол пропилоксид пайда эш дукккача гІулакхаша делаеш йола фенолаи цетони хьаара.

Бутанах пайда эш синтетически каучука цхьа тайпа — хьаара. ХІаьта цунах хьалоаларца бутиленах — этиленаи спирти растворителаш хьаара. Йиниа йола хала да мехкдаьтта газех йоахаш мел йола химически продукташ. ЦхьабаккІа, уу вай доалдалъяу масалаша а ахоачмабоаш — Ноуй ГІалгІайн мелоаи тІоэшкара йоахача попутни газех лергтІа пайда эшаш хІача, царех мел бокхха пайда боал.

Экономисташа лъярхІад, 1 тоин газ яккхарга дІабола махкхеоан кІора тоннж яккхарга бодачул 1 тоин газа доггІа. хІалгр. хІаьта 1 тоин газ яккхарга дІабола къахьеам 1 тоин кІора яккхарга бодачул 20-ша соаг1а кІезигагІа бе.

Поагача кана кІора лъул 2-ша дукхагІа а дахьо лучул 5-ша дукхагІа а ІЙоехал ду газо. Терскин Сунженскин довкъашка мехкдаьтта доалла керда мелоан тІоэнаш хьаделларо йиш хилийтар ух тІехьхарга массехх шера газах 7,5-ша дукхагІа пайда эш.

Хаин-Корта яхача моттигера яьккхеча газах бинза пайда эш йиш хилар мехкдаьттаца цхьаи из цхьан турбопровода чу ГІолла хьаувза йолаер бахьан долаш. ХІаиз ехо шу диназ эзарап тоннаш мехкдьттен бІаьш эзарап тоннаш газ Шин-ярГІа кхоъкъе ГІолла чаьх а дахьна Старогрозненфта 93 участке уза. Цу юкъа кхоьай 400 миллион кубметр соаг1а попутни газ! Цхьа эзар кубометрга бола мах 5 соми 50 кепиГа лъярхІаца, дерриг кхоьа дахьа 1,4 миллион сом соаг1а да.

ГІИШЛОНХОЙ ДОШ

ЧІоагІа разна болаш тІаийцар СМУ-9 ГІишлоп хьалъеча участкай коллективша 9 декабре КПСС ЦК Пленум гуЛяьрах бола хоам. ХІаиз из коллектив сийлена цхьаьгагІа и Грозненски химически завода спирт доккха хІоаттаГІа очереда объекташ хьалъеча. Пленуме дувпаргда химчески промышленность дІахо деГІайолаяреи химически продуктаеи материалеи халкъа боаха-ме заара пайда эшаеи дош. Цу духьа ГІишлонхоша лъярхІаи шоаш тІаийца хиннача декхаяца юха а хьажа, Пленум тІакхоачача деноашка боккхача хІиме обДьекташ хьалъеч яхь.

Доккача хьинарга къахьегаи я ин. Говорова, Кузьмина, Кудиновас. Пластникова кулгалду отделочникий коммунистически къахьегама бригадаш, ин. Круглякова, Бургомистова кулгалду плотницкий бригадаш. ХІара денна балха норматаи 120 — 130 процент кхоачаШцу цар.

Хь. КОТНЕВ.

СЕРДАЛО

2-ГІа оагІ. 19 ноябрь 1963 шу.

Мехкдьатта газа хІара хьоІу-мехтр бахьан долаш тІагІертта къовсам лоаттабаб уух тІехьхарга шерашка «Грозиефть» яхача объединение — промысловикаша. ЦІудухьа мамотта болх бабб къьнарча газови линех пайда дуккагІа эшаш а царна удувгІолаГІа лоашца керда яраш йохкаш а. Цу тайпара, 8 кидометр йІаьхь газови линех йиллина а промыслаша юхех гІолла тІехйоалача къовсам воях линех из дІаэттарца а вІашгІехьабалар Гойт-Керта промыслашка алаех яьгача газах пайда эца.

Магіалбик-Вознесенске, Іальий-Юрта-Ахлазове тохкама буруи тохачара гучаІяьнка Іалъамате дукха газ алаех йоагаеи йоа ца а еш цІалхаръяккха йиш хилар доацагІчарна мептел йІаьхагІа йола линеш яхкар а Ахлазовера Грозне йоагІача газопроводах хьаххийтта, йоккхуо йоаца керда газови линеш яхкар а бахьан долаш.

ХІанзалца хьа дьяъч цу балхаца торо хилийтаЙ мехкдьатта газах пайда эцара коэффициент 15—20 процентагера дІа- 62 процентага кхоачеш лакхъе.

Мелови ІЮанаш гучадьахача хана дена пайда боацаш алаех йоагаяьй дукккх миллионаш кубометраш газ. Масала, ахчанца лаьрхІача из йоаьЙ 8 миллион сом соаг1ача. Попутни газ зехьа йоа ца а еш, цунах пайда эшлга «Грозиефть» яхача объединене мехкдьатта доакачен газовии промышленности болхлой эстара керттера бекхар да.

ХІаиз уих сахьата «Грозиефть» яхача объединенера газ хьоазара йолаш мел йолча торонех бисна пайда эшаш ба, цхьабаккъа, хІаиз хьалхаюка латта аргІанара деккар да мамотта сихгаІа керда газопроводаш йоккхаГІа. Цу тайпара газопроводех цаГ я Тирка йистерча дукъ тІара йоаккха ерриг газа дакха давлени йоаа газ чуІаца иш кхоачаргболаш йола, цуух шера йиъ1аГІча квартале Вознесенскера Грозне кварталаша йоаца лаьрхІа магистральни газопровод.

Цхьабаккъа, газопровод йиллараех дисна чакхдалаи газах пайда эцара эош. ХІана аьлча кхы дІахо а йбагаи йсаарча 3 процент доаха йоаккхаеи пайда газ. Из химена эггара маьхьеГа йола белад лъярхІупча Вознесенскена юхье хьаълье лерхІ низ бола газобезпинови завод.

«Грозиефть» объединене Къьлбаседа-Кавказски Хьаьлъа бохаб Совхозан дІахагІа вІашгІехьдаккха деза хьатІадоагІаича шерре а день из завод хьалъе йолае йиш хургйолаш цун проектни задани чІоагІьеГаГа, хІаиз аьлча МагІалбика районе мехкдьатта ГІоаьлъа ларъяьрхІа газопроводаш путни газ а дуккагІа яргьв. Цудухьа, завод хьалъеГаГа гаьна далийтача, кхи а дукха газ зеяьй йоаргьв алаех.

Бокххача лоарХІамера ГІишло я Къьлбаседа-Кавказски Совнархоза соцамах уух шера дьакъ бетта хьалъь яла еэаш йола Карабулякски газобезпинови завод.

Де дехаш Іалъамате дукха балхаш а хьалъехьача оборудованн а йоллашехьа, цІа ваша балтийски заводаш еш нов. Лагунов начальник волча 7-ча треста № 10 йола ГІишлой - монтажни управлени (начальник нов. Голодюк).

Совнархозо бьача соцамах «Красный молот» яха заводе текхарайІла яьй цо ше кийчьеь а Карабулаке доакъоех хьалйиъьа а 40 метр лакхал долаш йола фракционирующи стабилизационни колоннаш вІашгІйохкиига. Сентябрь бетта кокхъе шп дош дувцача хана барт вІашгІехьбаьнабар, красномолотовцаш арГІанца деча балхйй опыт йоагаеи хиларах, царна новкъостаца 7-ча трестера монтажникаш бовГІарбоЛаш. — Ас сай техническа отдела начальник вайтаргва эа воло, — аьлар нов. Лагунова «Красный молот» яхача завода директора нов. Колесникова, — тхо колоннаш вІашгІйохкара опыт йолаш да, оаха новкъостаца дерриг бокъонца де дезача балхий план отпаргб, такелажникаш лургба...

Ешка ерриге хаиаш чакхъьлъаЙ, хІаьта нов. Лагунов ше деиаш да дош кхоачаше дага а вап. Уж шакхъе а кулгалхо дехкарайІла ва из болх сов чехка лер тІа бахьана а Карабулакски газобезпинови завода дера меттерза оатткалех йоала уж колоннаш хьалъехьа яха а.

Завод сихха хьалъара гІулакха чІоагІа новкъостаца из юк. Корнеев кулгалдеча аьшкабетона хІаиаш еш йолча Шалински заводо цІакхха а хаинахьа аьшкабетонни конструкцеи из теларо.

ЛоарХІамеГара хаиаи каиара юьилйтаи латт изоляционни балхаи дараи газобезпинови завода продукци Карабулакера Грозиера химически заводе ухийтарг йола безпировода ййлла яккхараи.

Ноюч-ГІалгІай мекка йоаккха газах пайда дуккагІа эиара дош кхоастаделга хІаиз кхы а дуккагІа лоарХІам болаш да уух шера IV-ча квартале денз Грозиена телаш йола Старогрозненски Іалама газ дикка кІезигаеш хиларах. 1965 шера денз цу доагора цхьаккха куботер йоагІоргьяй вай республикана. Долче, газ йоалла моттигаи сихха тахаиаза а из дуккагІа хаиаза а яргьеа.

Іалъамате дукха газ гучаяьй-ная тохкама буруи тоъа «Гудермесский» мехкдьатта промыслови управленераа Бенойкага. Цигара газ тахкара балхаи Іалъамате эсала леладу «Грозиефта» объединене.

Мехкдьатта ширча промышленни предприяетшта Бенойкча газаца кхоачамбара дош кхоастаделргхьарлал а доккхагІа дола гІулакхаа кхоачашдара сихдаиза даргіап Бевое тохкамбара балхаш. ГІулаке сенах латт аьлча, из латт, цига йоаккхача газаца цхьана лаьттан чеиашкара арабйоаккхаш Іалъамате дукха, дегІадоагІаш латтача республика химена йола мьахера бедал — газаца эмделеват хиларах.

Бевоера газ йоаха скважинаш болх бе йолаялйитаро йиш хулийтаргья балха боаца вайнах производстваиа юкъеозергболаш йола газови промысел цига йиллна.

Грозненски мехкдьатта Іилмэтокхама института Іилмахоша шоай тергам, дожрхІам тІа-тІа дуккагІа дяхдуш боагІача, газ яккхара гІулакха тІабалгІатта, мехкдьатта газах пайда эцара дешаш цар, дожргагІа домадарг сатуьсаш да Ноюч-ГІалгІайн мехкдьаттахой. Цхьабаккъа, уж тайпа гІулакхаш тахаиаиаца цар-гара бІаргадоанза да. Газови лаборатори ши института, газах цо дахьа Іилмаи хохамиг лер тІа рационализаторски предложеи документаци оттаг йиш хургйолаш йола.

Іилмахоша цхьаьккха лоарХІамера дош, газ лаьттанна кІалха гулъяь лоаттабга дош, кьюстагларга сатъсеаи Іца проектировщениикаш. Из хІиаш аьлча, из да, газопроводаш а газ чуловаттаю кхыйола коммуникацеш а хьалъь яьнначуя тІехьагІа, газах гуйран-Іан замалахьь мара бизза: пайда эца йоа Іилмаи. Аьқки дукккх а кІезигагІа пайда эш газах — долчё, соавьюла газ цхьаниахьа чугулъе е алашца йоагае еза. Из докхха а кхы хьа па долийтаеи ГролНИИ специалиста кхоачаше деЗаш а дола декхар дз.

Город Грозиена юхье а Малгіалбик-Іаьлий . Юрт - Ахлазово райоиашка а хьалаха деза соавьюла мехкдьатта газ чулоаца могаргдолаш дола цхьаиаш. Эггара хьалхарча аргІанна хьалъьяь йиш еза Хаин-Кертера, Вознесенера, Іаьлий-Юртара центральни трапной установкаиа керда ресервуарни паркаиа.

Декхар довзаш да — ерриг уйЛа а низаш а ГІалхіхйта деза схоккхача химе маьхх лоарХІаш йола попутни газ йоагІоргьяш дола ГІулаех вІашгІехьдаккхара.

Р. ТУРЛОВ,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующе заместитель.

КУЛГАЛХО — КОЛЛЕКТИВА ХЬЕХАРХО

ШЕ кулгалдеча бригада чІаенашта дукха везаш а царна юкъе кхетама болх лелабеш а ва «Старогрозиефта» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цехаг мастер Иван Пантилеевич Ярковенко.

Яркоха опыт йолаи волча коммуниста Ярковенкона дика хов боахама декхараш кхоачашделлеи къьхьегамхошца къьхьегама болх белгеи вІашгІехьдоалалларг Ноя. Ярковенко коммунистически къьхьегама ударник ва. Къьхьа шиЙ бригадерча къьхьегамхошца дагавала а цар дагардар хо а партеи правительствоаи хьалхашка уэатлду деэтхоаш царгиз довлийта а вІашгІехьдоалаи цун. Ше кулгалдеча коллективе кІирамна цкъа, цоозза цу беседа ца еш, газеташ тІара кердалдараш ца дувцаш ха хинначу.

Харцахьа лелаш, балаха дисциплина телхъеш бола нах ницйоъоа цун бригадина. Малсала, нов. Мужиченко кастаска менна волаи балха воагІар, цхьайолча хана вІалла балха ца воагІаи а вусар, цІагІа чувахача шиЙ сесагаца тІар еш кулар. Нов. Мужиченко вІалла а кхетарзвоацаш даэлаллгІа. Нов. Ярковенко къьхьабраша, цхьайолча хана вІалла балха ца воагІаи а вусар, цІагІа чувахача шиЙ сесагаца тІар еш кулар. Нов. Мужиченко вІалла а кхетарзвоацаш санна хетар коллективана юкъерча цхьабараша, цхьайолча хана вІалла балха ца воагІаи а вусар, цІагІа чувахача шиЙ сесагаца тІар еш кулар. Нов. Мужиченко вІалла а кхетарзвоацаш санна хетар коллективана юкъерча цхьабараша, цхьайолча из балхара дІаваьккхача бакъахьх хеташ бар уж. Цхьабакъда, мастера Ярковенкос из балхара дІа ца воаккхаи шийна мамотта кхетаве хьежар. ЧІоагІа къьхьийгар цо цу ГІулакха. Юххера а нов. Мужиченкона ше харц волча хайра, дехке ваьлар, хІаьта, хІаиз дикагІа болча болхлой мугІаре латт из. Уж оамалаи йолаш вар хІаиз тІеклика болх бен а парте ваха кийчлуш а волча нов. Чернышев а.

Коммуниста Ярковенкос кулгалдеча бригадо хІара бетта тІехйоахаюшто производственни план а тІаийца деззарш а. Цу бригадана ешаи коммунистически къьхьегама коллектив хьехархо а нов. Мужиченкона кхетама болх бар атта ГІулаех дан.

Ше хІамах дика кхеташ, коллективе хьаалле лелаеш, шиЙ идейно-теоретически боарам лакхбеи хила веза из болх лелабу сар. Ишгта сар ва нов. Ярковенко. Ше производстве балха воллаше а яьккхаЙ цо мехкдьатта техникум. Цуз соаг1а семинарски группашка а политпросвещене кружокашка а цахалдаш шиЙ политически кеиар лакхбеи хьаворІТа из. Ишгта шийгара хьоххам телаш, шоай идейно-теоретически боарам лакхбайт цо бригадерча къьхьегамхошка а. Цудухьа дика лел цун бригаде производственни болх а.

Г. ОСЬМАКОВ.
КПСС — Старопромысловски райкома инструктор.

МОСКВА. Хіара денна хи тІа ГІолла миллионаш кубометраш хьу йоагІа столице Архангельски, Вологодски, Месква къьлбаседагахьара кхыча областашкара.

Сурта тІа: Москва-хи тІа ГІолла тІехьайийза яхьа ду Григорьевича, из дерриг а

МАССЕ ХІАМАН БАЛА КХОАЧАШ...

— «Вагонашка хьожар!

ЦкъаЧча юхьяга кхы мел ярел белгалдоалаш яц аьина хетаргун профессеи я из. Гон бе а йоаллаш дел саг. Хьаделл, дІа а къьвл букса иогІар. Соанашта а подшипникашта а гон ет. Цкъаи вагонаи а ишт-шоллаГІчоа а, кхоалаГІчоа а... ГІалат вала бокъо йолаш ваи из цхьаккха дича а. Цаховш а по ГІалат доалийте, наькъа тІа бокххх хьем хургйоа.

Цудухьа вагонашка хьежа оттаве йиш яц моллагІа а. УЯ-ла доацаш, сиха, бІарга са дика ца гуп вола саг ухъаза, оалаш мадарра, ешиЙ гІаида тІа вац».

Грозне стаине вагонашка хьожаш волча городской совета деиутата Богомолов Анатолий Григорьевича, из деррига шеи дуцаи, кхаъкха листиага тІа хьамиго схема коллаш яа. ТІакхха листиаг согаъха хьа ца ерзаяь дувц цо:

— Белгалдоалаш цхьаькха гІулаех а доала из специальность йолаш болча берригача болхбоаг: «Вагонаи барт тайна, хІаиаЙ буззам хилар».

Цуз тІехьаГІа цхьа пхиттта минут яьннача гІолла цхьаъа вагонаккхаца оаха кхамаьл дича, тхона гучадалаар Анатолий Григорьевичаца цеташ хьалхарча хьаьлъа бакъаеи оаш, ялдт іоухаи доврзлоаш да.

Богомолова оарцдакъастар Цу хьакъаГІа сихха хоамбар цо партийно - паччахьалкеи тІахьожама новкъостаи деча группа председателера. Группа ч.ленаша цигга ваиттехьабалххар цу хьатІадоагІаш тхоаиа кхиата. Вхаккоча бьа хоам бакъаннаиабар. Хийра моттигаи дІакъайлар.

Агитатора шиЙ блокнота тІа дІаиздир «Ялат доара дуэьала къовсам лоаттабаца бар» ца кхиара тхаькъьяь. Цо бокъонша кхамаьл де деза», аьина. ШолларгІча дийнаъьа шиЙ коллективе из кхамаьл дир цо. Ялат, а кхидола муьхьаи а чулоаргдола ваэлаеи эо хийтъяь моттигаи йийлар болхлоша.

Цуз кІезиига хьалхарІа Богомолова шиЙ новкъосташа дуккха гучаяьхар яьсса латт яхаи хиина, духхи бензол чудола писгернаи. Хьы ха па ГІойеш, цаиа хайра уж писгернаи минчара яьккхаЙ, хІаьта партийно-паччахьалкхеи тІахьожама гІо деча группаГІолла иу хьакъекха хоам бар цар уж цІеньеша а машина. ЦІьяьха хьежача гучаяьлар цаиа оатхалаатте хьекха дахьаташ чудола цистернаш. Цар бьача хоамах, дьятташ буэе я дутша доа па дегга дІадекаи йола телетермаи яхар уж писгернаи хьаяхкхйтача стаи-цепшка.

Сатем боацаш вола Анатолий Григорьевич депорча вахара массе мяІиите кхоач. Цун ГІулаех доацаш хІама лаьа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Темпаш лаккхаІа

Мехкдьаттен гази яккхара 10 бетта план 105,8 процент хоачаЧашбоаг «Малгобекнефта» НПУ кхоалагІча промысла коллективо. Эзарап тоннаш мехкдьаттен газан планна соагІа яккхай, лаккхай 5011 сом оасарле. Из котало жиква вІашгІехьдьаннад ергичага бригадашен сменашен даьна дисциплинина а болаш ГІулаех дерриг хьалъеарап, промысла болх дерриг тІа вІашгІехьбаккхарах.

Ехтамна лелабу болх сенаяьннаиге лаьтта хьатІадоагІаш ГІулаех ремонт ачар. Цар болаш юкъейъяьча рационализаторски предложенеш геологотехнически мероприятеш вІашгІехьдаккхаш кхы тІа эзарап тоннаш мехкдьаттен газаи, скважинашта ремонт яра юкъ 34 дн йІаьхьа, октябрь бетта латта тІаІлкара ремонт ара балаш 114 процент кхоачашше. Ухтаза дикагІа къьхьегаи белгалъяннай мастераша Н. Перепечаева, Х. Тутаева кулгалдеи йолча бригадаш кхы тІа эзарап тоннаш мехкдьаттен газаи.

Лаьттан тІоанашка газ чуйохйитача бригадаи коллективаша 106 процент кхоачашъьяй октябрь бетта лаьтта хьатІадоагІаш ГІулаех. ДикагІа рационализаторша слесарь А. П. Пузенко, инженера К. В. Матвеева, новкъостаи волча оператора А. М. Кузнецова, мастера Н. Марзиева 24 рационализаторски предложеи балха юкъейолаяраш 5011 сом кходдаь, тоин мехкдьатта газкхаьдаи 2 миллион сом. Цу предложеи доккхенаб, из балхан долаш яха а 172 эзар сом кходдаь.

Доккхий къьхьегама тоІамаи лаьтта. А. Г. Гребнева, М. Н. Мирзиева, В. К. Томленова кулгалдеча мехкдьаттен дожяхха бригадаи хьалха лаьтта я совнархозе цІеньеш массе мехкдьатта газ хьалха кхоачашъь йолча мастера А. Ф. Кокова кулгалдеча бригада коллектив.

Коммунистически хьесаи къьхьегама хьалха латтараша А. Г. Васильева, А. И. Оздоева, А. Г. Торшхоева, яьи дукхаха чар.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ кхоалагІча промысла заведующи.

ПЛАСТМАССАШ ДУККХА ТОЛАШАГІА Я

✦ Специализташа бьача лоарХІамах гучадьяннад машинаш хьаеча кхо миллион тонн пластмассаш юкъеэлйитаеча 10—12 миллион тонн болати кхо миллион совгІа тоин бос бола металлаши юкъедуслІа..

Нагахьа санна Іалама хьоасана меттеи синтетически хьоаса бохийтаеи хилеа цо торо хулийт ши миллиард сига-сахьат кходе. Лоардама хІама да эшиаеи миллион болхлоча шера хьоаса кьяна хиина. Цу миллиард сига-сахьат хІама дуэ ахьоастеаца хьаяь. Цу миллиард сахьат хІама ГІулаех, хІаьта ремонт яьнначуя тІехьагІа из Іалама хьоасаи хьадара йола мошностаи совьхьарга долачул.

✦ Геттара чІоагІа хуй кизга хьоасаца чІоагІьеь йола стеклопластик оала пластмасса. Из ГІулаех доаллаш а, тамашше ййга а, дукха йхаш а хилар бахьан долаш ехийца никъ хьабеллалуь стеклопластикашта машинаш хьаеча а нохх чуйе ГІирсаш хьадеча а дІаяка. Металлах яьчуя 27 процент яйгагІа уэа стеклопластикех хьаяь. Москвача «Заря» автомашина кузов, хІаьта «ЗИЛ-150» яхача грузовой автомашиний кабинаш — 30—40 процент яйгагІа. Машин ййга хиларо йиш хулийт, дукаеа хІама ца ишаш, шера ах тоин бензин кходе. Ерриге Советски Союз хьаийца аьлча массеех миллион тоин хул цуиах. Цу совнаГІа цу чаьрга кузов бисар хьакъа деза ш хилаш. МоллагІа айп ййккхача, из айп ІІаІадикха аттта дукпластмассех хІама туьл, хІаьта ремонт яьнначуя тІехьагІа из Іалама хьоасаи хьадара йола хулийт электродвигателга низ цкъаи ахьаеи алсамбаккха, цо болх беш йоаккха ха 6—8-ша йІаьхьа.

Шоашта чурча хих ша бича, кІезиига шерьеле мара, лелхаш ГІулаех, хІаьта ремонт яьнначуя тІехьагІа из Іалама хьоасаи хьадара йола стеклопластик оала пластмасса.

✦ Дерригча дуиеп тІа хьаеш долча болатах 25 процент мухха дуь хІара шера. Хіьаьта стеклопластих химически мухх ішан яц! Кіор бокъача шахташка дахчан бечоша хьалйхоаб тІера тхов, хІаьта уж бечош каста йохкалу. Стеклопластих химически чІоагІа я. Нагахьа санна мехкарча ерригача шахташка дахчаи ашкеи бечоша мептел ахаи мукъаГІа стеклопластика бечоп оттайча а 100 миллион сом ахча кходе торо хургьяр, мукъаГІабргбар иттаи эзарап лаьттан кІалхара болхлой, хІаьта керттердар да шахтерий кхъьегаи дукхха а кІезигагІа кхерам болаш хургхилар.

✦ Хьалъеча гІишлошка тІа-тІа дукхагІа ухийт пластмассаш. Болатай 700-зеи пробкаи 25-зеи йІагІа я пористи пластмассаи. Цхеношка йовкъаш ехка ца ІеШ, кхметтеп арахьара пеиаи а дешйиш я царех. Цо ййгагІа ухийтарш конструкцеи, цІеи чуйа поашеше хьавчхоэардаи арахьара ГІар-тата, шелап чуйитгарш.

Пластмассех дах тховнаш чІоагІа уэа, лоадама ІуиаІ эшаш царна, уж тховнаш доа цІеноп дика товш хуЛ городе. Пластикех тІа ша ийяш къоагаде деззаи хилап: цар шоай бос да къегаш. Тера дом дІабовккхияга мара, кхы цъьккхха ІуиаІ де деззаи пластмассех яьча мебела.

✦ Массинаха а юкъеЬодаш латт хьаи. Металлах яьчуя дукхха дукхагІа яхаш а чІоагІа я хул пластмасса оатхалаш а йолаш хьаяь тата доапа токарно-винторезни станок. Кремни-органически изоляце йиш хулийт электродвигателга низ цкъаи ахьаеи алсамбаккха, цо болх беш йоаккха ха 6—8-ша йІаьхьа.

Шоашта чурча хих ша бича, кІезиига шерьеле мара, лелхаш полиэтиленни турбаш, цудухьа уж кІоарпга лаьттана кІел ехка я йоахьа е езаш. Синтетически хьоасех баь муш бохка а лаш, хІаьта ишгта мара хьа чІоагІаи а йовш цун.

✦ Естественни хьаДерел итташ кІезигагІа хьалу хІанзарчоа дуненп тІа искусственни хьоасий. Цхьабаккъа, йладаи деча промышленносте оалал дара бокъо яккхара къовсам латт царна юкъе. Совле искусственни хьоасий оагІонгахьа я. Цига тІа-тІа дика гага-денок уэах (воарзлоаца да: зина хьоасага — 624 миллиард кубометр, капрона хьоасага — 465, кавронна хьоасага — 70. Цу цифраша къоастам беш я естественни хьоасий схел. Искусственни хьоасех хьадаь йладаш дукккха толашагІа да. ГІулаеІа а, даретІа а, цІенагІа а, безамегІа а, дикагІа товш а, дитта яттагІа а да уэ. Кхы мел дар совгІа долаш, технологи аттача яхаргда дакъеб бхккхий торгоаи йолаш а да из Іуйлаех. Хьуьаз я йдкхаш йолде а деззардолаш, дуьхьал кийча барзкъаш хьале йиш хургхилар да дувцар. Ййгача промышленносте ййш хургьяь хоза я, онк долаш а, маьха дарегІа а йоахьа.

✦ Хіаиз уях сахьате ши эзар совгІа тайп-тайпара пластмассаш я халъеа боахама юкъейолаяь. Химикаш хадданза балхаш деи синтетически материаиий керда тайпаи лоаэаи. Мехкдьаттапарча газех хьайохаюи болча коачача углеводородий 2,5 миллион тоин юкъейолаяраех 1965-ча шерре а йиш хургьяь 5 миллион тоин алаг-ІІ 13 миллион тоин коиргоаиаи ехоо. Хіаьта уж шифаш шерагара-ІІ дІаяка совьхьарга. Из ишта хургхилара дола тешам ба хІаиз уях сахьате химе гІулаехашта ІаІамате дукха терко ІІаяхйта хиларг.

Тlехьадуса боахамаш хила йиш яц!

ФУД ДЕ ДЕЗАР

Ворхлагlа шу да Наьсаре м производственин управленс «Наьранов ский» совхоз ышагlагlелла. Атта ишкъбаш цо хьаБагlар. Масенза хьаьжкхул хьалхара тlа баккха. Дагадоагlа, 1957 шера бlаьстан балхано доладелнаеча хана трактора тlа хоаве саг ца корахоаглаш совхозо кулгалхой лийна, техника хlинк йолчуа кхоаза кlезигагlа йолдаццеха а. Тоьшаш ду хин трактористаш, шоай тlулакх хоьш бола кулгалхой, агрономаш, зоотехникаш, кхыбола юртбоахама специалисташ.

Цудухьа духха тlа дола хьакьин йъхташ ца оахаш а дlа да дуьш а дусар, кхаь йоарlхаьа кхаьйла а дьакх эсала хуьдар хьувкъамаш. Къастта тlехьабlаг хьайбай боахам. Фермашта кулгалдеш бар цlакхха а доахаш кхоабш болх па бла, бlаха опыт йоацаш ших. Царна юкъара цlхьабараш духьхьала шоашта «тlама» якхха болхар фермашка. Уж хlамаш дика дова къастта Экажжоьнгий-Юртарча, Яндрерча нахаь. Шига каст-каста нийсъра доахан дуьшаш, кlайлагlа доххаш йоца моттигаш. Уж дерригз хоачамбоанарашца за да деш дисиар.

Хlара ш у чакх массаза дова миллионаи ахча хьакъеначу совхозах. Хlама а тlера Іоьвьккхаш дуьш из иса хоамат. Хьаьстевада йиш йоацаш чакхдалар дlадаха шу а. Къьнара ахча 7 миллион совгlа деххар хьоарчадер цо боламах.

Дlаубlа йича нецваллаи хlама да из. Хlара денна Іай а яьхьи а хьажьийчага иззал зе мишта хул? Мичад цун бахьанаш, мичад пайда боацараш, къахьегама беркат дlачуузва лейсий? Цу деш ший уйла е еза хьаТlаэттай.

Цул шера санна тlекхача духьа хиннаяр, сомаш из Іойлалуча лена. 131 трактор! Лоам хоарца-балла нна да из, цунна боагllача тайпара ниъ белча. Хlыта а дукхача шерашка ца оахаш улл 2 эзар сомгlа гектар ахчта.

Цул шера – я дулгалхошта из йицдена. Аьхки доахаш доажалу цига. Iэй лоа дулл. Иштта шерагара шерага... Цу тlара хьадаргдола эзараш центнераш ялат дlаделча дика хьалъ-юьзарг Дlалъхн амбарашца. Бакъда, таханара да хьатlахкхачалца пайда ца луш улл из лаьтта. Кхы тlехьа а ца доахаш цу тlулакхта та хьажа декхарийла ба совхоза кулгалхой, специалисташ.

Хlанз хьожаргда вай укказа юртбоахама культураш дlа мишта нийсъю. Шортта планонаш, мюнбоасташ, агровомаш да совхозе. Бакъда, хlанз а творчески болх бе а дикагlа хьувкъашш пайда луш йоца культураш духьагlа дlаоьдгг а шиlтехьдакхха а Іомабеанабагl уж. Цхьа дlайийна культура духьаха шерашка дlаалаш совхоза кхашкъа.

Шакхха а хезадлаш сона совхоза кулгалхоша «гидураргаш дика хиннай тха», олаш, хезадлаш цар пайда ду, олаш. Хlыта а укказа дlаюв ун. Хlара шерз бlаьш текхараш лаьтта дlалоаш цар. Уьш шера кхы а дукхагlа дlайийнаяр ун. Коартолашкара мийсса ах лаьтта дlадьакхха гидураргаша. Планаш 400 центнера тlа дlае езача 200 текхар марз лаьтта дlаллашлаьзар коартолаша. Ала деза из технически культура укказа тlехдика хьувкъилга. Дlадахача, йокъал хиннача, шера а бекхха пайда болар цо совхоза. Экажжоьнгий-Юртарча Албогачиев Артагlа хlара гектара тlара 100 совгlа центнер коартолаш чуийлар ший участка тlара.

Тlакхха шоашка дlабода мах а ioхаметта ца оттабеш вола гидураргаш тlехьабlаг а яьке хьалхарча плане хlана оттаяц из мах бола культура? Гидураргаша гlулакх де аттагlа долалдаь да из.

Кlезигагlа пайда эц совхозо 250 гектар хулача сомий бешамех а. Дега чоагlа бохам боал Экажжоьнгий-Юртарча отделене сомий гаьнза бlаргаейча. Йоархlаца къайла а яьха малх тlа ца юхочаш игла кхьа фу. Дукха а ца хоаш ца кхы фу дергда а ца хоаш сеноко-сийлаш тlехьа а йийаз трактор-раш яхаяр цига. Уж йоархlаш къакха ца могаш юхабаллар трактористаш.

Иштта мара доккхал дац сомий бешамех. Пъхьлерхьонгий-Юртарча, Іаьлий-Юрта. Цу тlулакхо доккха зе ду боахама, соха культура, кулгалхоша цох «лоадам боаца» хlама дерхlе а. Сомий бешамашка болх бе ухийт говзал, опыт йоацаш нах, уж Іомабаш царна тlулакх де.

Хlара шера оасаро алаташ кхайла а дьакх оарц доахаш хул-совзе. Цунна ца хьа маьрз кулътваци е ца сзача укхаза шоозо, боарамал тlех макхаш доаш, цкъаза целаш а доал юкъе. Аччз доаш ду балхаяка. Мах боацаш ше-шеrlа цхьаккха хlама а хиллаш.

Хlама дувел совхоза кхаоза ишта чоагlа оасар? «Лаьтта хьаьна долга да из,» — йоаъ кулгалхоша. Оаха кхыча тайпара оргlар-цох: лаьтта аха дезача тайпара чоарга а ца оахаш, лерггlа тlулакх а ца деш дутанда дьакх хьаттlадоал оасар. Цу тайпара во оах лаьтта уьх шера а Оахама тlакъьоам беш бан аро-новогш, специалисташ.

Лаьтта дерригза берката хьаст бl. Ловзар де йиш яц цунца, совхоза керттера агроном нов. Газднев?! Хьо ва цу тlулакха хьалха лаьтта а тlахьоам лоат табе а безар.

Вай республике дукгагlа долча боахамашка лаьрхlа терко тlа а яхийта лаьттан хьаьидара оарцагlбаьнна ух денош ка. Ухказа хlанз а «кулгаш дlахьаьдаца» цу тlулакхгlа. Поьсенна галлаш а хинна лаьт Пъхьлекъонгий-Юрта суперфосфат ярх минеральни удобренеи. Иштта мара терказлаш из кхыча отделенешка а. Хlанз, дуьхьа ха йоацаш 110 тонн дика удобренеи сона совхозе. Хlанз а кхашка дlахьаьжаш юхейсараш а, е маца хоачарбя хоиш а дац.

800 гектар лаьтта хий дилла йиш йолаш я совхоз. Бакъда, дувларза совгlа яхаяр хьадь хlама дац цу тlулакха а.

Лаьттеи техникен дика хиннаяр, аьнна хlама хургдаш, магахь санна шоай болх безаш, цунца безам болаш механизаторш ца хуьл. Цар бе дола лаьттагара доаччаа берката дlоагlа. Хlанз а совхоза массайочча отделенешка болх хьабе саг воаташ дуьхьа трактор-раш лаьтт. Мича бахаб цар дайн? Механизатораш йоацаш а совхоз? Уж шортта бе. Пlалат хургдаш, хlара трактора царех виъ саг хоач, аьлча. Бакъда трактораш сеца лаьтт, хlаьта механизатораш-ш Карабудахе мехьдаьтта доаккхача а, кхыч организацеи ка а предприятешка а дlахаш деш ба. Дlабахаб уж совхозера. Совхоз эшаш вар 210 тракториства, бакъда болх бон 160 саг маца вац, хlаьта кlезига ба комбайнераш а. Уж 21 мара ваш, эшаш вар 34 ва. Хlанз цуьхьа цу иъз болча машинех? Кхаъна бакъдар

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ.

Белореченски производственни управление № 6 йоаччз баьца дагарий совхозе шердеш лаьтт хиш дехка лаьттан. Уьх шера хий дехкан яр 752 гектар. Цу дахьтан тlара чуийлаш 8 эзар центнер совгlа баьца даарвш — планан дика дуккагlа. Хьаtlадоагlача шера шюзза дуккагlа хургда хиш дехка лаьттан. Мелиоративни балхаш дергдолча участкашта пlеначв-ка е йолаяьй.

СУРТА ТlА: совхоза директор Д. К. Зотов (юкъервар), инженер-гидротехник С. Ф. Балаевский, агроном Н. М. Орловскан совзое дергдолча мелиоративни балхий план йийсъеш да.

И. Григорова сурт, ТАСС фотохроника.

ЦАР СИЙ ДУ НАХА

Дуккхача тайп-тайпарча къмашта юкъе бахам а сийленна болх беш а ба Кlаьлбаседа-Хlирий АССР Пригородни района Ленина цlерахча колхозера гlалгlай. Са дувца безам ба царех цlхьаьболчарех. Массеех шу да Ленина цlерахча колхозе доярка Дугиева Маликата болх бу. Масеса хана тlехххоачашъю цо доахангара шура яккхара план. Цул совгlа ший говзал. шийна хоьш ший зламагlашта дlаЬоамадуц цо. Иштта дика къахьегар баХьаи долаш сий ду цун юртарча къдьбегамхошта—юрта Совета депутатгалча хержай из.

Хьоххамера болх беш ва цу колхоза трактористе нов. Гадаборшев Хьажбикар а. Кlалбаседа журнала тlа дуккхаза хьажбикхав Хьажбикар, цун сурт доал колхоза Сийлен доска тlа. Цхьаккха ди дlадодаь Хьажбикара болх беш а ба. Цхьаьна-ха дувцувша сий ду цун колхозхоша, цудухьа вовз из дуккхаеишта а.

М. ГАДАБОРШЕВ.

ЛАККХА ХЬУВКЪАМ

Шекара свекла Шелковски производственни управлене «Червленский» яхача юртбоахама артеле дуьхьашха кхеепи я. Хlаьта а из культура дика хьувкъас хайра ту колхоза № 3 болча производственни бригада къахьегаршца. Укхаза хlара гектара тlара йоаккх 250—260 центнер шекара свекла. «Оаха бабыкхача толама керттера кlайле ненаг йоаьл аьлча, — йоаъ бригадира помощника нов. Дувманаева, — из йоалл дlаюврglола участок нийса харж харах». Бокъъалдар аьлча, дика участок я а я бригадин цlерахча дlае дайна Тарка йистора лаьтташкара хержаш.

Бlаьстан юхье хий диллачул тlехьагlа из ловзара ма дахьнире а дlайийра свекла. Цул тlехьагlа лаьттара бlаьстан дlаргаш ма техгнире а лийхйир из. Дlа а йийна чуэщлаца йолча хана хлоззя культивацеи а мутlаршта юкъе шоозза обработка а яьй ухказз.

Цlьабабакъа, шекара свекла кхы а дикагlа хьувкъае йиш йолаш яр, нагахьа санна кулгалошеи специалисташ цун на деи дола агротехнически гlулакхаш юхавуздуш дьа хиннадепаре. Кхоачамболлаш пайда нйцабоь хьувкъам лакхбара йолча коллеи торовех з. Масала, тlаяьшначул тlехьагlа свеклана хий дехканзар, кхоачамболлаш удобреней тохиизар. Цу тlулакхаша дикка лаккбергбар маьхерча культура-ра хьувкъам.

Шекара свекла кхеена дика къахьийгар звеньевой волча тракторнста Ярцев Владимира, полеводчески звеной членаша Досиеева Верас, Свиткина Елизавегас, дуккхача кхычар.

Уьх шера мерза оллаш кхедара опыт вlаларlа а тера, ший хиннз кхоачамбоаараш дlа а дьаьса, бригада коллективо дьархlад хьаТlадоагlача шера шекара свекла укхаза.

А. САЛОВ, Шелковски производственни управленне инспектор-партгосударственни организатор.

ДАЬХЕННА—70 ЭЗАР ТОНН ШУРА!

ПАЙДА ЭЦАЦ КХОАЧАМЕХ

Сутженски производственни управленне «Победа» яха колхоз хьалха латтача боахамаеш цаl я, хlаьта паччахьалхкенга шура йоккхара гlулакха тlехьадусача боахамашца инйсьенай. Из хьалхоьх укх тайпара гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга хlамагlашта 14800 центнер шура йоккха езаи хиннача метте, ерригз а ехха шура 11.390 центнер мара яз.

Из тlехьайсера керттера бахьан да, доярхаи скотницкий къахьегам укхаза лерггlа гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга тlа хилар, шурий-товарни ферма берригча болхлой терказлаш тlаййа соревнованически деххарап кхоачашлара тlадерзадаь цу хилар. Эггара хьалха цу гlулакха беккаеи да ферма зоотехник нов. Локтева заведуюшн нов. Бугаевеи. Шоай коллективера хьалха цу хилар. Тоьшалла доярхай опыт терказъаш цар, шура яккхара гlулакх дика довзаш йола маякаш укхаза долаашъела а. Цул совгlа, цар терказъаеш а лайда эцаш а яй шура луча доахана продуктивность лакхъара ергlана тороиаш.

Из бахьан долаш шоашта тlаЗнила гlулакх цlена кхоачаш ца деи бола доярхаи ба ферме. Хlара къаьст-къастача доярка болх мишта бу хьажаи ферма кулгалхой, шоай дlаюмаяи, ферма ерригача колективана юкъе из дlайоаржа а яц.

Масала, ферме къахьегаш я късеи колхозхо Гребеченко Валя. Цунна чоагlа дукха беза ший болх, дика бовз цунна ший группацара хlара етт. Белгалларча ден распоряжадка дахьад но ший перрига доахан. Цига тlаздилача гlулакх терко еи а из цlена хоачашдеш а Гребеченко Валя хилар бахьан долаш ваттув боа цун тоъал доккхий толамаш даха. Цо цхьан бахьанах а тlаьнкхаза массеех эзар килограмм шура йисаи колхоза.

Цул совгlа, во латт ферме хьайбаи кхабара гlулакх а.

Масала, 19 октябре ден чуьоладь хоабаш да общественни доахан. Цу хама ден мецца паеха тlа латт деттга доахан. Цхьан лийнаъа царна шу тlхьа ра Іатта доахlаш 20 килограмм силос, 25 килограмм гlлазмаш, барда. Цу тайпара кхоабаш хилча дегlах латаш йола белокаш кхоачамболлаш кхачап хьайбаШна. Цlьабабакъа, цу дешага хьожаш бан ферма кулгалхой, шоай дlаюмаяи, ферма ерригача колективана юкъе из дlайоаржа а яц.

Паччахьалхкенга шура йоккхара йола шера плаи кхоачашъюлургlий фермерча хьайбаш леладелашка? Цларга из белгтала кхоачашъюлургlа, нагахьа санна хlанз кхы тlехьа доанача хана цар бох деттга. Диаболабобя. Цу гlулакха эцнаи дар да доаган хьабара гlулакх тоьдеи, ранноюлара доахъарш дуккхагlа хулийтlача, маьхка ча Іанарча кlаьд а деш телиага, ферме хьалха латтарий опыт цlерагlа йоаржеига. Диниа дарг — мех доьгара 2300 килограмм йоаккхаш шура яьккхай цо уьх шера. Цlьабабакъда, хала хете а, цу тайпара хьоккамаш долаш берригаш а бан доаркаш. Аххха цу цхьан бахьанах а тlаьнкхаиза массеех эзар килограмм шура йисаи колхоза.

Цул совгlа, во латт ферме хьайбаи кхабара гlулакх а.

О. КОДЗОЕВ.

ВО ДОАЛ ДАРАХ ХЬАХИННАРЦУН

Шу чакхдоалаш латт. Дlабахача ятт бетта яьча балхий итогашка хьежача дог гlоздоалаш къаьстйагlа Чрус-Мартана производственни управленера «Ленинский» совхозни хьайбаи леладелаша. Хlаиалехьа дулх укхаза план 130 процент, шура йоккхара план 90 процент кхоачашъюй «Лермонтовский» совхозо. Во хьоккамаш дац «Самашкинский» совхоза къахьегамхоша дакъаза а.

Бакъда, ту тайпара дац «Красноармейский» совхоза гlулакхаш. Хьайбашта нийсса гlулакх цо дар а болллоота юкъе социалистически яхь ца йоаржяир а бахьан долаш соахка планах доагlаш дика духхха дулх, шура паччахьалхкенга дlа ца луш йисар.

Укх шера?

Укх шера яхьы а вогlа да цар хьоккамаш. Дlабахача бетта совхозе яьккха шура 9048 центнер мара яз. Дlадахача шера цу хана яьккхачул 2 эзар совгlа центнер кlезигагlа я из! 1962 шера ятт бетта хlара Іаттагара 1652 килограмм шура яьккхача укх шера цу хана 1186 килограмм мара яьккхаш.

Во кхоачашъю паччахьалхкенга дуьхьа дукха планаш а. Хlанзалла дlаденна вуьх 4558 центнер мара дац. Из да хlаьта дулх плана 70 процент.

Къаьстта во латт хьайбаи продукташ йоккхара гlулакх совхоза шоплагlча отделене. Укх шера йоккхача лаьрхlача хlара фуражни Іаттагара 1211 килограмм шура мара яьккхаш отделене доаркаша.

— Аьса да тха доахинна, — йоаъ управленине нов. Идрисова. Из тамаш яц, хlама аьлча яьча хьаьжкхаш санна хlара дакъа ца парта. Вона дай доахан массаза а во хул, дикача дашша во дараш а дика ду.

Хlанад цига а кхыча отделенешка а хьоккамаш ишта лоха?

Керттера бахьан доахан во кхабар да. Фермашка хьатlа а оаш доаханна дlатела еза свеклай йордаш соохза кхаъка йоккалуш укх. Цхьан дешага аьлча шортта да совхозе доакъар, бакъда, кулгалхошкахьарен специалисташкахьарен деш дизза доал дац.

Дlахьош бан совхозе хьалха латтача кхъьегамхой опыт дlайбовзйтара болх а. Массеех доярка и совхозе шерагара шерага шоай социалистически доехзараш сийденца кхоачашдеш хьабаГаш. Масала, шоллагlча отделенерга доярка С. Эльбаздукаевас дlабахача ятт бетта хlара Іаттагара 2053 килограмм шура яьккхай. Цул дукха тlехьайисаш ваьлагlча отделенера 1976 килограмм шура яьккха А. Джабаева а. Хlаьта цар оныч кхыча доярката дlабаЗнийтара цхьаккха хlама дьадан совхоза кулгалхоша.

Уж кхоачамбоапараш дlадахара оарцагlъала я совхоза дирекци, партком. Бехкхокхаше оса беза юкъара-ча хьайбаита гlулакх дар тесса леладеш бола отделеней кулгалхой специалисташа. Совхоза керте латтараш, берriга къахьегамхой дехзаЙила да Дьаьена хьалхакха шоай дехкараш дизза кхоачашде.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ, тха собкор.

ГЮТТАШ ЛАТТ БОЛХЛОЙ ИСПАНИ

Доазол дехьарча хьашшата юкъе советски профсоюзний XIII-ча съезде вар Испане сий долча болхлой класса викал, турпалерча Астурий шахтераша вайгар. Классара гlолларра ший вежаращина къамел деш цо бийцар испански пролетариато франкистски диктатурана духьала, къеман моцалан духьала, пергlатонина, демократена тlехьа, дикагlча вахара тlехьа къонах-чалца лоаттабу къовсам.

Испане къахьегамхой вахара боарам Іалаьмате лоха ба. Болхлой класса пи барах ер-ш ду доалалуча юкъе лохара лаьрхlача а дийнаха 60 песета ийнсса дола алаяи ца оттадича яланзар Франко правительство. Цхьабакъда, франкистски пресео ший низ ма кхоачча хестадеи дола ишгта «цхьатарра алаяи лаккдар» аргlанера Іехзаяр хиннай. Гlнучков яхача производственни профсоюзни оппозиде органо, кlайлагlарча «Цlхьаглои къовсамаш» яхача газето дукха ха йоацаш кепа теха арлаьхай вгь сагах латташ болча деззда дийнахара вахара боарам 185 песета ийнсса хилар хьахьокхаи йола данне. Цу тайпара да 60 песетах ца йоаццаш е эггара чоагlагlа эшаш дола культурни хlамаш кхоачашдара хьакъхьа а, е кога бувха гlирся тlедувза барзкъен эпара хьакъеча а, е школе берашка дешийтара хьакъеча а кхыметтел уйлае а йиш йоаллаш болча къахьегамхоша лаьтан йола моцал закона чоагlбе гlертара хьакъехьа...

Хlаьта а, предприятей дьаша, лакхе белгалъяь декрет ларде а лувцаш, массе тайпа болхлоштa алане керда боарам оттабаь, ту дьакъе алаяеи 60 песетал лаккагlа хиннаяр-ца. Цар чlерадаькхи промышленности цlьадола дожкъой къахьегамхоша тlагlерггта къовсам лоаттабар бахьан долаш тlадеттий-та ахчаш. Из бахьан долаш дуккхача болхлой алаяи лолденнан. Ишта хилар, масала, коллективни договорага хьежжа болхлоша йийеш хиннз, 38 песета ийнсса дола, хlара денна тlедийтта ахча чlерадаькхи Барсе-лонерча Голо яхача кькхат деча фабрике.

Цхьабакъда, кхыметтел кхъьегамхоша ийца забастовочни къовсам лоаттабара нахьяца алаяи лаккдайтъаш хилча а, цар хьийга къа зеъьа доаду инфлацеи хlамаша маьхаш тlадеттадаларах.

Испане Банка статистически бюллетеено дуккха ха йоацаш хоам бир, мехкара кхьката ахча цхьан шера 17.770 миллион песетага кхоачаш Іайна хиларах. Лелаш долг кхьката ахча дукха Іаро даим лаккду кхачан продукташ промышленни товарийн маьхаш.

Уьх тlехьхарча хана 100 процент лаккденнад коартолийн генарий дьаттаи маьхаш. Марриде бойпешка килограммах 33 песет мах болаш дола дулх дlайийеришка дохх 80 а 90 а песетах. Тlаэтта хьал ше доошлаш, «АБЦ» яхача газето дуккха ха йоацаш хьакхайкадир: «Цу доалаца хlамаша бола тlахоачабе тарлуэ». Монархистай доархlамерча органо дерригз бакъдар дувцанзар: бола хlанзле а тlакхалъаб франкистски правительства лелаю политика бахьан долаш.

Из бала тlакхачар гуш да, масала, хьабе бокъ бояца нах дукха Іарах, официальни даннешка диларча промышленносте болхлой низ тоъаш беце а. Уьх тlехьхарча цхьан шера промышленносте болха болча берригача болхлоех ялх процент болча боацаш бисаб. Текстильни промышленносте 1963 шера хьалхарчу 6 бетта арахьеседа 14 эзар саг, «АБЦ» яхача газето дуккха ха йоацаш хьакхайкадир: «Цу доалаца хlамаша бола тlахоачабе тарлуэ». Монархистай доархlамерча органо дерригз бакъдар дувцанзар: бола хlанзле а тlакхалъаб франкистски правительства лелаю политика бахьан долаш.

Из бала тlакхачар гуш да, масала, хьабе бокъ бояца нах дукха Іарах, официальни даннешка диларча промышленносте болхлой низ тоъаш беце а. Уьх тlехьхарча цхьан шера промышленносте болха болча берригача болхлоех ялх процент болча боацаш бисаб. Текстильни промышленносте 1963 шера хьалхарчу 6 бетта арахьеседа 14 эзар саг, «АБЦ» яхача газето дуккха ха йоацаш хьакхайкадир: «Цу доалаца хlамаша бола тlахоачабе тарлуэ». Монархистай доархlамерча органо дерригз бакъдар дувцанзар: бола хlанзле а тlакхалъаб франкистски правительства лелаю политика бахьан долаш.

«Дунен халхъашта юкъерча коммунизма мифически агенташа» а ца тешабеш, мискача яхаяр тешаду Испане болхлой класси дерригз хьажжа франкистски диктатура дlаяьккхаеи тlехьагlа мара къели Іазаин дlадахача йиш ца хиларах. Цу тешамо гlоттаду халхъ денгара ди массаза доал шерлуш латтача къовсама. Цунна керте латт Астуре турпалера горинкаш.

Къаьстта чоагlа къовсам лаьттаб уьх тlехьхарча цхьан шерен ах шерен. Цу юкъа хинна-ларча ха йоацаш хоам бир, мехкара кхьката ахча цхьан шера 17.770 миллион песетага кхоачаш Іайна хиларах. Лелаш долг кхьката ахча дукха Іаро даим лаккду кхачан продукташ промышленни товарийн маьхаш.

Из тlехьайисера керттера бахьан да, доярхаи скотницкий къахьегам укхаза лерггlа гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга хlамагlашта 14800 центнер шура йоккха езаи хиннача метте, ерригз а ехха шура 11.390 центнер мара яз.

Из тlехьайисера керттера бахьан да, доярхаи скотницкий къахьегам укхаза лерггlа гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга хlамагlашта 14800 центнер шура йоккха езаи хиннача метте, ерригз а ехха шура 11.390 центнер мара яз.

Из тlехьайисера керттера бахьан да, доярхаи скотницкий къахьегам укхаза лерггlа гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга хlамагlашта 14800 центнер шура йоккха езаи хиннача метте, ерригз а ехха шура 11.390 центнер мара яз.

Из тlехьайисера керттера бахьан да, доярхаи скотницкий къахьегам укхаза лерггlа гlулакхоь укх шера жит бетта артела хьайбаи леладелаша паччахьалхкенга хlамагlашта 14800 центнер шура йоккха езаи хиннача метте, ерригз а ехха шура 11.390 центнер мара яз.

Сердало
3-гlа оагl. 19 ноябрь 1965 шу.

ДОТТАГІАЛ

Муґlарера салте Эстоев Іалаудин 18-ча Къаьстача мобилизовании организован батальоне вар. 1944-ча шера аьхки ду батальона тІемахой 65-ча стредкови корпуса тІемахошта гІо деш бар. Гаьна доацаш дар пачхьалкхен доазув а. Цу хана Шалийск оалеш хиннача районе тІом беш бар фашисташ. 9-ча августа батальон латтар Юргбудзай яхача юрта юхье. Муґlарера У. Эстоев огневой точкашка хьажа вахар. Цунна вар отделени цхьаьнга , тІемахо — автоматчик Нохч-ГІалгІай АССР Наьсарен районна Буроклалха ваьв. аьина. Вильнюсерча дешархошца ду адресах кхьахт яздир Буроклалхарча дешархошка. Кастта жоп йохалера. Цу тІа изъяра: нов. І. Эстоев могашмаьрша а воллаш, болх а бен города Грозне вахаш ва. аьина.

— ДІа-юха кхьахташ язде вай. Вай республикарех язде вай, — яхаш яздора ГІалгІай дешархошка.

ХІинк каст-каста шиина а школе письмош ух. Ишта Эстоев Іалаудинна сийлен гІулаххаш бахьан долаш кхуьш латтача тІехьено шоайла доттагІал тессад.

П. ФРОЛОВ,
город Вильнюс, № 27 йолча школа краеведа кружока куьдгалхо.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. Пластически массаш еш йолча Нижнетагильски заводе болх бен яраьшта юкъеъхай мехка эгтара йоккхаг1а йолчарех фторопласташ—электротехнически химически промышленносто на эшаш йола бедалаш йола цхьа цех.

Сурта тІа: фторопластех ял изделеш теІаш участок.

А. Грахова сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАННАХЬА КИЙЧО ЯЬЙ

Ший ханнахьа ремонт а яь Іана йоагочча хІаманна кийчо яьй уьш шера Советски района юрнгача библиотекашка а клубашка а. Район культура отдела заведующе нов. Гаьмаева Мовладе ший ханнахьа культура учреждений е езаш йоаг хьоьрах да из. Массайоча библиотекашка сийрда, цІена, йІайха и. Доаг1ача тайпара нийсъа дІаотталла лаьтт книжкаш, хоза а книжкай витринаш. Хьалтеха доаккхаяь плакаташа, лозунгаша, хозача стендаша къьяга хьаьсьсо ухьаза наьха йоаккхо еъна.

Сатийна Іеш бац клубай болхлой а. Массайоча клубашка хІана ян аьина яІаш1ъьяка а болх бен а я агитбригадаш. Кхьаста дуьна деъна Советски района культура ЦІенах лаьца. Шийта саг ва культура Шаг1а яІаш1ъьедаьна агитбригаде даьха лоаиаш. Район тайп-тай-парча предприятешкара нах ба цига даьха лоаиаш.

Цар конкретна ладувг1а йиш я района массайоча мийиите.

Дика болх барах Нохч-ГІалгІай АССР культура министерства района культура отдела болх белгалбаьккхаб.

В. АХМАТХАНОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР творчества ЦІен юккхачІа вола методист.

ДЫНА БОАДОНЦА—ЛИРА КЪОВСАМ

КПСС XXII-ча съездо белгалдьккхад наьха дерригача муґlарашта, группашта, къаьстта кагийча наха Іилман-атеистически кхетам лургбола система яІаш1ехььяккха езаш хилар. В. И. Ленина дийнад, дына духьаларча къовсамех керттера средствех хила еза Іилмаца Іалаш доазварехь. Ленински идеяша яххача бесса парте кердача Программа тІа а белгалдьккхад дына харц хьехамах яь дІахкетабелга, хІинзарча Іилмана карагІдьнначарех пайда а эцаш, де дезаш хилар.

Атома инзах пайда эцаро. Дуненъ эттара йоккхаг1а йола электростанцеш хьалъяро, космически аренаш карааерзаеча советски Іилмон техникон дальхача Іалъямате доккхийча толамаша харцду дыхах тешараша аллахі ва яхаш дунца хабарашь.

Вахара дерригача доакъошка вай кердa толамаш доаш, воашта дагалаттача сийлахь - доккхача хІаманга — коммунизмага долх. Вай дІадаха деза ду сийрдача новкъара воашта духьхале еш мел дар.

Вайна цу тайпара духьхале ешдарех наІ да ислам—бусалба ды. «Ислам» — из Іарбий дош да. маІан «муґlахьа хилар» а долиш. Из дош ше а да сага сий лохдеш, шийна дуьз да хоттаь хІаманна муґlахьа хилар могадеш.

Нохч-ГІалгІай Мехка бусалба бы хьаьца духха ха яц. Низаца боаржабабъ из наха юкъе. Дыно новкъарле из къаьхьамхошта дикагІа дола вахар бахьан долаш къовсам лоаттабе, классови хоарнонна саъхха а деза, бокьонцара ираз Іаьхьартен ч1а мара хургг а дац яхаш, тІехьабиса наха Іехабу.

«Хьай бІаргаш тІа ма лекха цхьаболча дезалла аз деннача рузькъана, къеча сага гІулаьх да шийга яхар дел вола дай лиларэ, йштта яздаьд кхоРІа тІа. (20-гІа корта, 131-гІа стих).

Иллараш хьалоош сагацарча цабезама моарь, духовни боадо, къел. тІехьабиса хилар, вайца моастагІал долча буржуазни идеологех дисараш.

«Ды — из я мадарра дуне бІарга ца дайта сага бІаргах хьоарлеъь хІамаь, — ишта аьнад дыма Ярославске.

Ишта наьха бІаргаш дІакъовларгерт иелам а, Іилман мировоззрене санна хьалхашкаьха дІахьежаяш иелано сага уйлаш. Цо цхьаболча наьха уйлаш баьдьерзаю.

Вай хьалхо коммунистически общество. Вай уйлаш сийрдача кхоанентахьа иеста я. Советски маха шоай кхъьегамца гарга-кхуьд из сийрда кхоане. Исламо легаздоах лаьттара гІулаххаш, писсимизма дохьаж доаржаду, халька творчески низах а хьаькъалах а тешам боабе гІерт, дуьхьаль боккъача Октябро хьадьарех паІ да къамата юкъера дотгагІал. Цу дотгагІала духьала да ислам.

«Хьай дотгагІа а новкъост а ма де дыхах да тешаьхь» — ишта кхайкхаш ду къоріо дынах тешарашка. (4-гІа корта, 92-гІа стих).

Бусалба боанарш боабе яхаш, тІехьяьсам бу къоріо. «Ошта бохбаш, дала боабу» (8-гІа корта, 17-гІа стих).

Кхъметтел тайп-тайпарча вирдех болча наха юкъе а моастагІал лоаттадеш ды лелабеараша.

Шолйла моастагІал долаш бе БатІал-Хьажий, Кунта-Хьажий, Арсанов Іайн Бамат-Гирк-Хьажий, ишшта кхуьча вирдех болча мурдаш.

Кхъьегамхоашта докхха зенаш деш да дыша дуьззадена Іулахкхаш. Марха кхабар, гІурбаш даь, мовлат дешиттар, загат дахар, ишшта кхыдараш.

Шолйла Іаьнохьа моага новкъарле юкъе а мархаша. Цкъаза моттиган ийлсу, халача лазарах цамогаш болча наха а мархаш кхоабаш. Дукха ха йоаццаш ишшта гІулаях хилар сона ховш а, Грозне, Заболотни улицах, яхаш сага а газграда йоккха саг А. Чаханов Іайн Іаьнохьа хилар. Халла вІаштІехьбаьлар тха цунга мархъ ца кхабийта.

Цхьаккха а ды бан ислам санна кхалнаьха сий доадеш. Исламо кхалсарал тІех лоархІ маІзаг. Кхалсаташ маІаха сага доалаш, хьа лоархІ.

Дукхха зуламера хІаманш да ислам кхалсаг маІаха сага ийисса ца лархІапца дувзаденна. Царех да дукха истий кхуьлар, кхенза йола йиІнгаш мазре ахийтар, йиІнгашца ца дешиттар, ишшта кхыдараш.

Ножай-Юрта районерча Энгенюртаха Дудаева йоалайр цу юртара кхенза йола дешархо, Гудермесерча Цагараева Іайнде 14 шу мара даланза йола Ибрагимова ТІаус йоалайр, ишшта кхы а я уж тайпа моттигаш. Зуламхой бехктохкаме-м эзаб. Эзабале я кхенза йолча йиІнгий ма-ха эцаш толхдадьлар цу шарйаІа Іаьдалах баха бабдеча наха.

Йийча гІулаях да дукха истий кхуьлар, Духьхал цхьан Урус-Мартана районе 100 совгІа саг ва дукха истий кхийла.

Дыных тешача наха, ийса аьчча ца тешаш. Іаьнохьа бу: «оаха дер ма де, оаха де яхар де».

Гой тоана! Цар фуниагІа а деш, цар къа ца хьега а, наха чотах бака а нах Іехабе а мег-Уж фуниагІа зуламера хІама дича а къоріа аят а дийше кІаьлхаболаш. Ишта Іехабу ды кхайкаберанаш нах.

Ды тІехьагІа кІеанигуун латтдынах тешараш, дыно наха беш бола Іоткъам. Вай сийрдача чаъхо Іилмайнен техникан карагІдьнираша бохаю дына а из лелаберий дьссача хабарий я кйиленаш. Цхьабакъда, ды лелаберий тиша мораль хаьр хилар тІехь-тІехьагІа цхьагІа гучадоу.

Дукхха духьагІа болча яхьхьегамхоша шоай вахара закон а дьтІаийай коммунизм хьалъеуьн бакъболча мораль, дуьнен тІа берригача наьха Машар, Къаьхгам, Парґlато, Нийсо, Вошал, Ираз чІоагІдеш йолча комминизма мораль.

Дукха масалаш да вай республике дынах тешаш болча дай-ноаной безам дыках дІа а яхьза, маркснстско-ленинскн мировоззренче кхетамца бахаш. Катаяма яхача поселке бах Гилгаенгlар деззл. Деззла да чІоагІа дынах тешаш саг ва, бакъда цун къонгаш Сайд-Махьмали (торгови училища деьзархо) Хож-Ахьмади (№ 4 болча Грозне школа Нуьлахий училище яьккхар) дынах дІахьадо.

№ 3 йолча ГІишлонин ґlулаях ий училище дешархой Якубов, Бишиев, Сугаипов, Тайсумов, Абаев, ишшта кхыбараш деша болабеннача хана вІалла ладувгІа а безам болаш бацар атеистически беседашка. Лъярхъа хкетама болу бар ду новкъосташца училищеча хьехархошца мастераша. комсомолоо, Іилман-атеистически пропаганда дерригача тайпаех кхетама па пайда а эцаш. ХІанз ойлагара хувщаенай цу кагирхой уйлаш, дынах дІахьадо да Іеш атеистан хинна6 царех.

Хала а чІоагІа ииз тІабахийта безаш а ба исламаца дувзаденна-ха харцьхьара хІамашта дувзаденна доаттабу къовсам.

Н. С. Хрущева ашнад: «Кхы а дуккха балхаш де деза вай дІаяьа ца замах дисараш дІадахара. Отделенин техникаре дикагІа дар юкъе доззуш долаш музыка дац кхьанчоч. Іилмайсачох. ДикагІа дар юхъера а котдоал, цхьабакъда, кхьаьнага замах дисараша новкъарле ю вай хьалхашкаьха дІаходхара. Дикача масала ишш лаклау, дуьца вІаштІехьдоакхо хайнга кхетам балар.

Бакъда, вайна махарра, оаьар сихха ца доацу, ханнаьха дІа це дакъккхача».

Саббаргаъа кхетама бокъонца кхетадеча масалаш, Іилманнех техникан карагІдьнначарех шерра пайда а эцаш, бе беза кхьаьгаршхошта юкъера атеистически болх, Ды лелаберий Іоткъамах къаьстта лорабе деза кагирхой, бераш. ШУ Іилмайсачох дозвуляе да школашка а дешара заведенешка а атеистически кхетам балара гІулаях лъярхъа вІаштІехьдакххар. Дешара заведенешка я нагахтара нийсъа дынах тешараш. Дукха ха йоаццаш Сернопасскера муниципальни Советан депша хайна студентка Картоева цхьан сарахь студенташтта Вийшар А. Ведзижева «Молдеи хьакхий хурски» яха стихотворени. Юкъ-юкъера студенташ бар дика Іаьнохьа доаттаь коотлой лестоп. ДукхагІа бараш раьза хинна белаш бар.

Ше-шех дІаяргьаш цхьаболча наьха уйлашкара дина боадо. Цу гІулаяха ши кхетама вІаштІехьъяккха Іилман-атеистически пропаганда.

З. АХМАТХАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТЕХНИКЕРА КЕРДАДАРАШ

Вибролыжаш тІара автомобиль

Лъяттан тІа гІолла лелдерех дукха системаш хьа ца ю. Уж и чархаш, гусенина, керттерча дакъоь экскаватораш, бульдозераш, кранаш, автомобилаш. Цу тайпара техникана кІезига яц лоьсаит йолча материа-лашкара дІайийсаш. Цу хьехархошта хІама дІа а ца хьоьжуш, дола машиний оатталар а тоъал йоккхача суналлин цхьаъ моттигера кхьча-моттиге ухийташ йола виброконвейераш.

Инженера Карпухина могаеш йолча транспортин машинашка биззза пайда эцар з из принцип я. Шин е бинъ лоацаеч шерачеи пІенла тІа—лыжа тІа латт автомобиль. Сатташ дола кашка тІенданг — пневмаческа подушка долаш дуьна йа. Цар йолу движитель вибрации а двигателагара ухха цунга еш передача а. ХІара лыжа ах секунд а ялалехьа айлу, хьайзже тІагІолла тІа а баьккхе, цу тІехьагІа наькъа тІа е миччахьа лаьтта Іо ятте, йштта суналла болх бе йолалу, автомобиль ІхьахьалХа а тетташ.

Цу принципица машинагта лела йиш я шьларча гІолла пилйна ца Іеш, ярача мухалеиашка гІолла а, кхьметтел кхы мел йола автомобилаш тІа ца йоалалуча гІолла а. Кхьметтел гусенинаш йоахьехучу а дикагІа дІайохалуш хила мегаш я из машина.

ХІанз уьйл сахьята сов масса ца лелача моделаша мара еш ян эксперименташ. Цхьабакъда, цун инерционно-импульсни йолалерга принципаш доалла ххоачамбоалцар дац из.

Нагахьа санна Карпухин Константина дагалаьца «виброходаш» хІанз шортига лелача, масала, наькъашка балхаш деча машинашта мара уьттаеш еш а, йІаьс йолача хана цун сухал легковой автомобиля сухалга дІахьоачае йиш йолаш хила мег.

Цу хана инерционни импульсаш хьахулийташ йолча дисбалансашка а движителашка — виброплыжашка а Іалъямате бокъка низ уьттаргба. Цхьабакъда, из хІама дац, бокъка механически низ да могаргдолча кердача материалех уьж хьае езаргйонга мара.

«Виброходаш шеко йоаццаш йола йокхха совле, хургьа ишшта вІашагІьелла, тешаме, вай планета тІа хьаеш йолча ерригача кауччух нийсса ах хІама ян аьина яр дІа а, ухийташ хьаеш йола хьанча шинаш йоацаш из хилар. ВІалла чоалхане йоацаш а геттара дарегІа а хила мегаш да кІал йоаяка инерционни лыжаш дуьшьлга.

Цу принципица машинагта лела йиш я шьларча гІолла пилйна ца Іеш, ярача мухалеиашка гІолла а, кхьметтел кхы мел йола автомобилаш тІа ца йоалалуча гІолла а. Кхьметтел гусенинаш йоахьехучу а дикагІа дІайохалуш хила мегаш я из машина.

ХІанз уьйл сахьята сов масса ца лелача моделаша мара еш ян эксперименташ. Цхьабакъда, цун инерционно-импульсни йолалерга принципаш доалла ххоачамбоалцар дац из.

Нагахьа санна Карпухин Константина дагалаьца «виброходаш» хІанз шортига лелача, масала, наькъашка балхаш деча машинашта мара уьттаеш еш а, йІаьс йолача хана цун сухал легковой автомобиля сухалга дІахьоачае йиш йолаш хила мег.

Цу хана инерционни импульсаш хьахулийташ йолча дисбалансашка а движителашка — виброплыжашка а Іалъямате бокъка низ уьттаргба. Цхьабакъда, из хІама дац, бокъка механически низ да могаргдолча кердача материалех уьж хьае езаргйонга мара.

«Виброходаш шеко йоаццаш йола йокхха совле, хургьа ишшта вІашагІьелла, тешаме, вай планета тІа хьаеш йолча ерригача кауччух нийсса ах хІама ян аьина яр дІа а, ухийташ хьаеш йола хьанча шинаш йоацаш из хилар. ВІалла чоалхане йоацаш а геттара дарегІа а хила мегаш да кІал йоаяка инерционни лыжаш дуьшьлга.

Габариташи транспорти

Ленинградера Свердловскин оалаш йоха ян йистача нех деи дела механизмаш тІа-тІа кІоаргагІа Невай пхоьах чуух. Уьхаза хьалъе йолаьй керда пирс.

Хьаьта Невай бердашкара эзаоаш километраш дІа уьжжамо йолча машинаш тІенаеригІа Енисей хьарсаь, хьатІаоаттача аьхки Красноярски ГЭС хьалъеригка ленинградски турбостроительашкара доккха ши соогІат —дуьнен тІа эттара йоккхагІа йолча гидротурбинашта ши бІаьн ах бІаьн тонна езаоаш йола чархаш хьаеша йиш хургйолаш.

ХьалхагІа оттаьш хиннача чертежаш тІа вІашагІйоаяхаш яр красноярски чарх, цун хьатІа Брагски ГЭС-а уттаьлларш а санна. ХІанзалца ца хиннача тайпара йоккха габарит йолаш из хилар бахьан долаш кхыметтел братски яр санна шин дахьах а ца латташ, цун дахьах латташ хила еаоаш яр из. Цхьабакъда, вІашагІйоаяш йола чарх, бІарча яр санна дика тешаме яц. Хьаьта нагахьа санна чархаш бІарча йолаш хьайна, Ленинградера Красноярски ДІа мишта хьоргьа уж?

Ха тІа гІолла ДІаяхьийта мегаш уж?

ТІаккха Невага кхаччалца машинникъ билла безаргба (дика болч ба завод хи йисте уллаш), пирс хьалъе а чархаш грузовой кеманш тІа а яхаь дІаяхьийта а езаргьяр. Керда дагаевд ядеи хьалъалъар перспективни проектироване бюро Ленинградски Лен Петровен технологически бюро начальникиз Григорай Вроновскен.

ХІанз КПСС XXII-ча съезда цІерахча металлически завода цехера берда йисте кхаччалца ши харш дола. Цар чу гІолла шоайла чІоагІга вІашагІъеттача цин платформо пирсе кхаччалца дІаъхоргба болх бергбола чарх. Уьхаза цунга хьежжаш лаатгба доккха форда тІара баржа. Цьхьарца из дихтер хил Іоьхьалляккха езаргья пирсера машинникъш палубеи вІашш йийслургдолаш. Цул тІехьагІа, лебедкаша платформаш палуба тІа ДІатІа яхарга хьежжа балласт тІехьашкахьа гІоргьа. Чарх тІаетта яьнначу тІехьагІа, кема тІехьа а дийса Ленинградерча форда торгови портагаха гІоргда. Цига 350 тонн аІе могаш йолча краиоо палуба тІера ДІктера уьнначу оттаергьа красноярски чарх. ТІаккха ДІаьхьа юха а Свердловски набережнегагьа, шоллагІа чарх я гІоргда. ХІьаьта цул тІехьагІа — гаьна хина ннкъ берга Ладогах, Онежски Іамах, Беломорски каналах, Боккхача Кьилбаседен форда наьхьах чакх-а дьяна, Енисея тІа гІолла Красноярски ГЭС-а створага кхачалца.

Стелла ВЛАДИМИРОВА.
(АПИ).

ВІаштІехьха-тІехьа ю маневраш

БОНН, 15 ноябрь. (ТАСС). Таханн Хиккина Саксонин яхача лаьттан территоре тІа чаккхьяьнай бундесвер вІашагІьеллача хьадена деня хьа мел яьрел йоккхагІа йола, хІанзагарча аьина «Виддера» яха цІи тилла йола малхбузенгермански эскара доакъойн соединенейн маневраш. ТІаьхьара пхе дийнаьха Временан Ганноверан юкъерча районе хаддаеш тІа-яха кхийлад 30.000 салтен 9500 совгІа тІема машинаш юкъе йола доккха эскар. Уж маневраш яьй Гессен яхача цхьаьха малхбузенгермански лаьттан территоре тІа американски хьомандованен бронетанкови ши дивизи юкъе а йолаш йоккха тІема демонстраци яь массеех дІа дахьнаьга тІехьагІа.

«Виддера» маневраш еча хана а долаш маневраш хургьа аьина.

КЕРДА ПРОЦЕСС КИЙЧЪЕШ Я ФЕРВУРД

ЮАР-а Іаьлаьаша къудбельхафрикански патриотийн группина 29-ча октябре суд е хьовзаздаьна ГІулаккхех, хоши махиллаца, хІама. хиларан. «ПаччахьалкхенНа тайпаболлуш Іабаь аьина. Лийо боахкараша тІатеІабаь беха хьалада цхьаькха хІама доацаш бар.

ХІанз кхы Іаьхьа а суд е кийчъеш да Іаьлаьаш. «Керда бехк тІаъхоргболаш бе кортамчъа-ларе Іаьнохьа къьясам лаатбеча Африкански къамаи конгресса парте лидераша Нельсон Мандела, Уолтер Сисулу, Іаьлаьа йоахьлача къьяга бархІиеча а. Керда судахо а кийчъяьа. Оскар Галгот, Цо председателах а дешдар, къаьхьега а, ваха а, захара ганзех пайда эца а новкъарле еш мел дар.

Вайна цу тайпара духьале ешдарех наІ да ислам—бусалба дыма «Ислам» — из Іарбий дош да. маІан «муґlахьа хилар» а долиш. Из дош ше а да сага сий лохдеш, шийна дуьз да хоттаь хІаманна муґlахьа хилар могадеш.

Нохч-ГІалгІай Мехка бусалба бы хьаьца духха ха яц. Низаца боаржабабъ из наха юкъе. Дыно новкъарле из къаьхьамхошта дикагІа дола вахар бахьан долаш къовсам лоаттабе, классови хоарнонна саъхха а деза, бокъонцара ираз Іаьхьартен ч1а мара хургг а дац яхаш, тІехьабиса наха Іехабу.

«Хьай бІаргаш тІа ма лекха цхьаболча дезалла аз деннача рузькъана, къеча сага гІулаях да шийга яхар дел вола дай лиларэ, йштта яздаьд кхоРІа тІа. (20-гІа корта, 131-гІа стих).

Иллараш хьалоош сагацарча цабезама моарь, духовни боадо, къел. тІехьабиса хилар, вайца моастагІал долча буржуазни идеологех дисараш.

«Ды — из я мадарра дуне бІарга ца дайта сага бІаргах хьоарлеъь хІамаь, — ишта аьнад дыма Ярославске.

Ишта наьха бІаргаш дІакъовларгерт иелам а, Іилман мировоззрене санна хьалхашкаьха дІахьежаяш иелано сага уйлаш. Цо цхьаболча наьха уйлаш баьдьерзаю.

Вай хьалхо коммунистически общество. Вай уйлаш сийрдача кхоанентахьа иеста я. Советски маха шоай кхъьегамца гарга-кхуьд из сийрда кхоане. Исламо легаздоах лаьттара гІулаххаш, писсимизма дохьаж доаржаду, халька творчески низах а хьаькъалах а тешам боабе гІерт, дуьхьаль боккъача Октябро хьадьарех паІ да къамата юкъера дотгагІал. Цу дотгагІала духьала да ислам.

«Хьай дотгагІа а новкъост а ма де дыхах да тешаьхь» — ишта кхайкхаш ду къоріо дынах тешарашка. (4-гІа корта, 92-гІа стих).

Бусалба боанарш боабе, яхаш, тІехьяьсам бу къоріо. «Ошта бохбаш, дала боабу» (8-гІа корта, 17-гІа стих).

Кхъметтел тайп-тайпарча вирдех болча наха юкъе а моастагІал лоаттадеш ды лелаберата.

Шолйла моастагІал долаш бе БатІал-Хьажий, Кунта-Хьажий, Арсанов Іайн Бамат-Гирк-Хьажий, ишшта кхуьча вирдех болча мурдаш.

Кхъьегамхоашта докхха зенаш деш да дыша дуьззадена Іулахкхаш. Марха кхабар, гІурбаш даь, мовлат дешиттар, загат дахар, ишшта кхыдараш.

Шолйла Іаьнохьа моага новкъарле юкъе а мархаша. Цкъаза моттиган ийлсу, халача лазарах цамогаш болча наха а мархаш кхоабаш. Дукха ха йоаццаш ишшта гІулаях хилар сона ховш а, Грозне, Заболотни улицах, яхаш сага а газграда йоккха саг А. Чаханов Іайн Іаьнохьа хилар. Халла вІаштІехьбаьлар тха цунга мархъ ца кхабийта.

Цхьаккха а ды бан ислам санна кхалнаьха сий доадеш. Исламо кхалсарал тІех лоархІ маІзаг. Кхалсаташ маІаха сага доалаш, хьа лоархІ.

Дукхха зуламера хІаманш да ислам кхалсаг маІаха сага ийисса ца лархІапца дувзаденна. Царех да дукха истий кхуьлар, кхенза йола йиІнгаш мазре ахийтар, йиІнгашца ца дешиттар, ишшта кхыдараш.

Ножай-Юрта районерча Энгенюртаха Дудаева йоалайр цу юртара кхенза йола дешархо, Гудермесерча Цагараева Іайнде 14 шу мара даланза йола Ибрагимова ТІаус йоалайр, ишшта кхы а я уж тайпа моттигаш. Зуламхой бехктохкаме-м эзаб. Эзабале я кхенза йолча йиІнгий ма-ха эцаш толхдадьлар цу шарйаІа Іаьдалах баха бабдеча наха.

Йийча гІулаях да дукха истий кхуьлар, Духьхал цхьан Урус-Мартана районе 100 совгІа саг ва дукха истий кхийла.

Дыных тешача наха, ийса аьчча ца тешаш. Іаьнохьа бу: «оаха дер ма де, оаха де яхар де».

Гой тоана! Цар фуниагІа а деш, цар къа ца хьега а, наха чотах бака а нах Іехабе а мег-Уж фуниагІа зуламера хІама дича а къоріа аят а дийше кІаьлхаболаш. Ишта Іехабу ды кхайкаберанаш нах.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Советски выставка геттара дика я!

Сийлахь-Йоккхача Октябрьски социалистически революцин 46 шу дуза дІа тІаххоачаш ДРВ столице Ханое хьайийла «Семнадцать хозяйственных» яха советски фотовыставка республика къаьхьегамхошта керттера уйла тІайохийташ я. 11 ноябре выставке вера сий дола хьаша — Вьетнама Демократически Республика Президент Хо Ши Мин.

ЧІоагІа лаьрхІа хьежар новкъост Хо Ши Мин выставкага, цхьаьнгайолча экспозицешта ixze сеце дукха ха а йоаккхаш. Выставката хьежа вьынячу ГІалгІай тІа АПН корреспондента Савичев Игора Президентагара дийхар хьайна хийттар дуаца аьина.

— Цхьа хІама оаллалургда сога, — ашар новкъосто Хо Ши Мина, — геттара дика выстава я! ЧІоагІа хозяйитар сона Москва а Сибре а волаш сона сайина бІаргадайна хинна Советски мехка вахара сурташ цхьаьнгадена фотографеш тІара сайна дайзача. ВІаргагуун хозяетар сона сайна бовзаш болча наьха — Никита Сергеевич Хрущева, Уланова Галинай, Титов Германа сурташ. Хала хете а, Николаева-Терешкова Валентина, — волгатекача Президент, — сурташ тІара мара хІанз а йовзаш ши сона.

ТІехьара ший кхамаьл чахкдоалаш новкъоста Хо Ши Мина дийнар ДРВ-и Советски Союзан юкъера культурин бухзамаш дІаэо йодача хана тІа-тІа духхарІа шердана дарг ца хиларах. ХІьаьта выставкера дІаваха ха хьатІаехьаьчуна тІехьагІа, хетараш йздеча инжика ТІа Президента эрсиметтал яздор: «Геттара дика а, Хо Ши Мин».

(АПН).

Иракера хьал

БЕЙРУТ, 15 ноябрь. (ТАСС). Багдадера бакъкача наха деча хоамех, Ираке ткІинга-тІезига оттаргба. Цу тем отташ даьтт. Учреждешкара болх дІаболабеннаб. ХьайийлаІ дешара заведенеш, тикаш. Ара ца доаллаш ши ди дьккха центральни газеташ — Баас — «Аль-джамхир» а «Аттталина» а яхача партей органаш арадаьлнад.

Цхьабакъда, моттигерча гІозараша яракоч, тІагІоллара хьежача яракоч столице сатем да ахьана хете а, чІоагІга къовсам латт шоайла моастагІал а лаьца екъеенначча дасьсаи парте шин группировкана юкъе.

Из къовсам хилар гуш да ГІалгІай басисчески культурхошта юкъе моттигаш дІа-юха екъеча а баьстта ГІалгІай культурхошта цхьаьнгайола группаш мехкара дІаухийтача а хана. Бааса массеех лидер Мадриде хьаьчаь. Царна юкъе ва Ираке премьер-министра заместитель Али Салех Саадя а къьяьгаенен социальни министр Мухаммед Хамди Абдель Маджид а. Багдадера Самолетаца Бейруте хьаьчаь кхыча мехкашкарча ГІулаккхий министр Талеб Шабеб, президентера ГІулаккхийтача волга министр Хазем Джавад, къьяьгаен юкъе а болаш йолча Ирака басаистски культурхошта группа.

Тахан Іуррa багдадски радио

ИНДЕ МЕТАЛЛУРГИЙ ЦІЕЙ ДЕЛИ, 15 ноябрь. ТАСС корреспондента В. Никитина хьан бу:

Металлурга ди шерра дездир селхана Инде. Правительства маь решенех, хІара шера 14 ноябре Делиера дукхаза металлургий цІей. Уьх шера цІей деззеи йолча керттерча моттигаш лаьрхІа херзай Советски Союза доттагІаеи новкъосташца хьажа ца хьаьлаеш. Инде эттара хьаьла металл архийнна ГІалхьахьалкхен металлургически завод уьйла Іаьнохьа.

Металлурга денна хетаьь торжественни собрани Бихлан ше хьаьлаш болаеи езаи-йоккхача промышленностан министра Субраманиама аьлар: «Керда-ча хІама сомаюл, ший да карагІдьлаьча ГІулаккхий символ я хинна дІаттаеш Бихлан. 200 дакъ тоюн гІаргьа мегаш ший тайпара болат ду заводо мехка. Цо чІоагІъю тха хІаманан промышленноста возиши. Из дьккъала буеш Бихлан металлургина а къьста ший зарий доттагІай а, аз баркал оаз парна уж толамаш даха торо цар хилийтарах».

ГВИНЕЙСКИ РЕСПУБЛИКА

Гвинейски республика. Маму яхача городе советски специалиста тІехьа. Этгара хьалха мехка хьаьлаеш йола портбоахама продукташ чакхйоаха йоккха предприяти — консервни завод хьалъяь болаш дацт гвинейски ГІишлонхой.

Сурта тІаь гвинейски болхлоуча цхьана оборудовани вІашагІйоллаш волаш советски специалист.

ТАСС фотохроника.

Ды тІехьагІа кІеанигуун латтдынах тешараш, дыно наха беш бола Іоткъам. Вай сийрдача чаъхо Іилмайнен техникан карагІдьнираша бохаю дына а из лелаберий дьссача хабарий я кйиленаш. Цхьабакъда, ды лелаберий тиша мораль хаьр хилар тІехь-тІехьагІа цхьагІа гучадоу.

Дукхха духьагІа болча яхьхьегамхоша шоай вахара закон а дьтІаийай коммунизм хьалъеуьн бакъболча мораль, дуьнен тІа берригача наьха Машар, Къаьхгам, Парґlато, Нийсо, Вошал, Ираз чІоагІдеш йолча комминизма мораль.

Дукха масалаш да вай республике дынах тешаш болча дай-ноаной безам дыках дІа а яхьза, маркснстско-ленинскн мировоззренче кхетамца бахаш. Катаяма яхача поселке бах Гилгаенгlар деззл. Деззла да чІоагІа дынах тешаш саг ва, бакъда цун къонгаш Сайд-Махьмали (торгови училища деьзархо) Хож-Ахьмади (№ 4 болча Грозне школа Нуьлахий училище яьккхар) дынах дІахьадо.

№ 3 йолча ГІишлонин ґlулаях ий училище дешархой Якубов, Бишиев, Сугаипов, Тайсумов, Абаев, ишшта кхыбараш деша болабеннача хана вІалла ладувгІа а безам болаш бацар атеистически беседашка. Лъярхъа хкетама болу бар ду новкъосташца училищеча хьехархошца мастераша. комсомолоо, Іилман-атеистически пропаганда дерригача тайпаех кхетама па пайда а эцаш. ХІанз ойлагара хувщаенай цу кагирхой уйлаш, дынах дІахьадо да Іеш атеистан хинна6 царех.

Хала а чІоагІга ииз тІабахийта безаш а ба исламаца дувзаденна-ха харцьхьара хІамашта дувзаденна доаттабу къовсам.

Н. С. Хрущева ашнад: «Кхы а дуккха балхаш де деза вай дІаяьа ца замах дисараш дІадахара. Отделенин техникаре дикагІа дар юкъе доззуш долаш музыка дац кхьанчоч. Іилмайсачох. ДикагІа дар юхъера а котдоал, цхьабакъда, кхьаьнага замах дисараша новкъарле ю вай хьалхашкаьха дІаходхара. Дикача масала ишш лаклау, дуьца вІаштІехьдоакхо хайнга кхетам балар.

Бакъда, вайна махарра, оаьар сихха ца доацу, ханнаьха дІа це дакъккхача».

Саббаргаъа кхетама бокъонца кхетадеча масалаш, Іилмайнех техникан карагІдьнначарех шерра пайда а эцаш, бе беза кхьаьгаршхошта юкъера атеистически болх, Ды лелаберий Іоткъамах къаьстта лорабе деза кагирхой, бераш. ШУ Іилмайсачох дозвуляе да школашка а дешара заведенешка а атеистически кхетам балара гІулаях лъярхъа вІаштІехьдакххар. Дешара заведенешка я нагахтара нийсъа дынах тешараш. Дукха ха йоаццаш Сернопасскера муниципальни Советан депша хайна студентка Картоева цхьан сарахь студенташтта Вийшар А. Ведзижева «Молдеи хьакхий хурски» яха стихотворени. Юкъ-юкъера студенташ бар дика Іаьнохьа доаттаь коотлой лестоп. ДукхагІа бараш раьза хинна белаш бар.

Ше-шех дІаяргьаш цхьаболча наьха уйлашкара дина боадо. Цу гІулаяха ши кхетама вІаштІехьъяккха Іилман-атеистически пропаганда.

З. АХМАТХАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгlа

РАДИО: 6.30. — «Химе берката» — юрта боахама боллоштта передача (эрсий меттала); 6.45 — ящарш; 6.50 — хоамаи передай-ний программеи; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20— «Сердало» газетий обзор; 8.30 — Дагестана халкъий музыка концерт; 8.45 — пионерашен школьникашен передача («ІІаІІай меттанаш»); 10.00 сценарий Ростовера трансляцин; 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Барзам ваш» ятахаш» яха передача Советски Союзе доттагІеи новкъосташца ІІа хьаьлаеш; 18.28 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.40 — «Пачхьалха химе химмачу ладаь» — ГІишлонъярхой а заиеках оттадаь концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕСЕ: г. Грозный, Шеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора вам,— 2-07-01; бехкевалларан секретарин — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72;

«Грозненский рабочий» издательства типография, Революе проспект.

Типографин из-ва «Грозненский рабочий» проспект Революцин.

СФО2245. Заказ № 7496.